ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 6 – 7 (529 – 530) година XLI — 12 юли 2023 година

6421 кандидат-студенти в Пловдивския университет

Кандидатстудентската кампания в Пловдивския университет вече е на финалната права – започнаха записванията след първото класиране. През тази година кандидатите, които са подали документи в пловдивската алма матер, са 6421(за сравнение с миналата – 6392), от които 2597 са заявили изпит, а останалите са предпочели оценките от държавния зрелостен изпит (матурата). Най-много са се явили на изпита по български език (958), английски език (422), комплексния изпит по физическо възпитание (225), математика (166), изобразително изкуство (149), информатика (119). За съжаление, на изпита по български език има много малко отлични оценки – 1 пълна шестица и 8 отлични, докато двойките са 278, което е над 29% от всички явили се. На изпита по английски има 61 пълни шестици, 52 отлични оценки и само 32 слаби оценки.

В първата десетка на специалностите, заявени от най-много кандидати, са: „Маркетинг“ – 1207, „Бизнес мениджмънт“ – 1180, „Икономика и бизнес“ – 951, „Психология“ – 938, „Право“ – 927, „Национална сигурност“ – 895, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – 867, „Софтуерни технологии и дизайн“ – 858, „Софтуерно инженерство“ – 829, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – 743 (първите девет специалности са редовно обучение, а десетата – задочно).

Най-високите минимални балове са за специалностите: „Психология“ (задочно) – 34.040; „Софтуерно инженерство“ (редовно) – 33.450; „Право“ (жени, редовно) – 32.760; „Културен туризъм“ (р) – 32.400; „Английска филология“ (р) – 32.160, „Международна политика и бизнес дипломация“ (р) – 32.160; „Международни икономически отношения“ (р) – 31.400; „Психология“ (р) – 31.260; „Софтуерни технологии и дизайн“ (р) – 31.200; „Графичен дизайн с реклама“ (р) – 30.760; „Предучилищна и начална училищна педагогика“ (з) – 30.500.

На всички кандидат-студенти пожелаваме успех! На тези, които вече са се записали в желаната специалност – добре дошли в Пловдивския университет!

В броя ще прочетете още:

- Хроника на изборите за ректор и нови ръководни органи
- 50 години филология. За юбилея – аналитично и носталгично
- Най-древното селище, което носи името *Българи*, в Средна и Западна Европа
- Отново има министър от Университета – проф. д-р Галин Цоков бе избран да ръководи образованието и науката
- Студентите по музика предизвикаха фурор на традиционния си концерт
- Духът на възрожденската библиотека

Хроника на изборите за ректор и нови

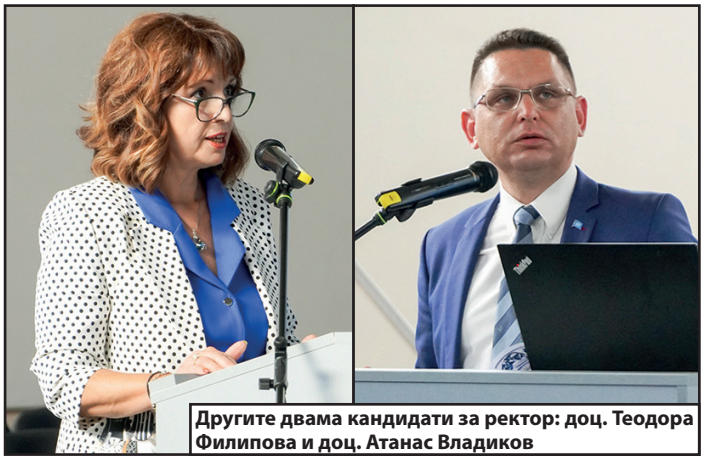
Общото събрание (ОС) на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ беше свикано от неговия председател проф. д-р Асен Рахнев на 22.05.2023 г. на основание на чл. 19 от Правилника за устройството и дейността на висшето училище и решения на Академичния съвет от 27.02.2023 г. поради изтичане на мандата на академичното ръководство и провеждането на избори за нови ръководни и контролни органи. От 525 членове с право на глас в Спортната зала на университета присъстваха 457 делегати – представители на всички 9 факултета, на двата филиала на висшето училище в Смолян и Кърджали и на администрацията.

Проф. Румен Младенов прави отчет за първия си мандат като ректор на ПУ

Ректорът Румен Младенов е професор в професионалното направление „Биологически науки“. Преподавател е по ботаника, систематика на растенията и микология в ПУ „Паисий Хилендарски“, по фармацевтична ботаника – в Медицинския колеж и Фармацевтичния факултет на Медицинския университет – Пловдив. Изследванията му са в областта на алгологията, токсикологията и фитохимията. Има над 120 публикации в наши и международни списания. Автор е на 3 ръководства за упражнения: „Систематика на водорасли и гъби“, „Систематика на растения и гъби“, „Биологичен анализ и екологична оценка на типовете повърхностни води в България“, на един учебник – „Фикология“, и на 2 учебника по фармацевтична ботаника.

Проф. Младенов има богат административен опит – освен ректор на второто по големина висше училище в България 4 години е бил ръководител на катедра, 4 години – заместник-декан, 8 години – декан на Биологическия факултет в ПУ „Паисий Хилендарски“, както и 20 години – член на Академичния съвет на университета.

Другите двама кандидати за ректор: доц. Теодора Филипова и доц. Атанас Владиков

Общото събрание бе открито от проф. Асен Рахнев, който обяви дневния ред:

1. Избор на помощни органи за провеждане на Общото събрание; 2. Доклад на председателя на Мандатната комисия; 3. Избор на председател и заместник-председател на ОС; 4. Отчет за дейността на ректора и ректорското ръководство за периода от 22.05.2019 г. до 21.05.2023 г.; 5. Отчет за дейността на Контролния съвет (КС) на университета за периода от 22.05.2019 г. до 21.05.2023 г.; 6. Разисквания по отчетите на ръководството и КС на ПУ; 7. Номинации за ректор и представяне на мандатни програми; 8. Избор на ректор на университета; 9. Избор на членове на Академичния съвет; 10. Избор на председател, заместник-председател и членове на КС на ПУ; 11. Обявяване на резултатите от проведените избори; 12. Разни.

Работата на събранието започна с гласуване на предложенията за състава на помощните комисии: за председател на Мандатната комисия бе избрана Антоанета Текьова, за председател на Комисията за явно гласуване – доц. д-р Стоил Иванов, за председател на Комисията за тайно гласуване – проф. д-р Владимира Ангелова.

За председател на ОС за следващите 4 години бе избрана доц. д-р Мария Стоянова от Химическия факултет (420 гласа), а за заместник-председател – проф. д.м.н. Манчо Манев от Факултета по математика и информатика (429 гласа).

В своя отчет ректорът проф. д-р Румен Младенов заяви: „Мотото на първия ми мандат бе: приемственост, неутралитет, баланс и развитие. Към тях за изминалите 4 години бих добавил и споделената отговорност, защото ръководенето на академичните дейности е колективно дело.

Приключвам този мандат удовлетворен, като ви благодаря, че споделихте част от живота си за съществуването и просперитета на ПУ „Паисий Хилендарски“, считам, че добрият психологически макро- и микроклимат в университета е съхранен. В този водовъртеж на времето ние не сме изолирана система. Вярвам, че само чрез обединени екипни действия ще се справим с лавините от препятствия, които ни засипват“.

Като основни акценти в отчетния период проф. Младенов отбеляза още преструктурирането на административните звена на висшето училище, активното развитие на университетската инфраструктура, проектната, международната и изследователската дейност, постигането на баланс между обучение, финанси и наука, подобряването на спортната и материално-техническата база и запазването на финансовата стабилност на факултетите.

За изминалия мандат ПУ „Паисий Хилендарски“ се нарежда на трето място по работни заплати в България след медицинските висши училища в София и Пловдив, стана ясно още от отчета. През този период възнагражденията са актуализирани три пъти, а сега Бюджетната комисия предлага на новото ръководство и новия Академичен съвет увеличение с още 10% от 1 юли 2023 г., подчерта проф. Младенов.

Отчет за постигнатото в своите ресори направиха и заместник-ректорите: доц. д-р Мария Стоянова – учебна дейност; проф. д.п.н. Румяна Танкова – система за наблюдение, управление и постоянен контрол на качеството на обучението и академичния състав; проф. д-р Теменужка Йовчева – научноизследователска и издателска дейност; доц. д-р Надя Чернева – международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол (доц. Чернева представи и отчета на проф. д.п.н. Веселин Маргаритов – помощник-ректор по спортната дейност); проф. д-р Антон Илиев – информационна инфраструктура и акредитационни процедури.

Номинациите на кандидатите за ректор започнаха още преди свикването на Общото събрание – в предишния брой на вестника бяха представени кандидатурите на доц. д-р Атанас Владиков от Факултета по икономически и социални науки (с биографична бележка и цялостна мандатна програма) и на доц. д-р Теодора Филипова от Юридическия факултет (с професионалната ѝ биография). Ректорът проф. д-р Румен Младенов бе номиниран за мандат 2023 – 2027 г. от общите събрания на 5 факултета – Биологическия, Химическия, Физико-технологичния, Философско-историческия и Педагогическия, Филиалния съвет на филиала в Кърджали, от Студентския съвет на ПУ.

Пред Общото събрание трите кандидати представиха визията си за управление и развитие на Пловдивския университет през следващите четири години. Последваха изказвания по програмите, направени бяха бележки и препоръки, имаше и някои по-остри реплики, но като цяло обсъжданията преминаха в диалогичен и конструктивен тон. По време на обсъжданията проф. Младенов получи индивидуална и институционална подкрепа от отделни

ръководни органи на Университета

преподаватели и представители на факултетите, филиалите и административни звена.

След проведеното тайно гласуване очаквано най-голям вот получи проф. д-р Румен Младенов, който бе преизбран за ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с огромно мнозинство от 355 гласа от общо 429 гласували делегати на Общото събрание. За доц. д-р Теодора Филипова гласуваха 49 делегати, а за доц. д-р Атанас Владиков – 13.

Проф. Младенов определи първата си кандидатура през 2019 г. като наивно-доверчива, а втората – като осъзнато смела, защото, ако преди първия мандат не е бил наясно с всички трудности, пред които се изправя, сега вече има изградена визия за бъдещето.

Той изтъкна три основни цели през новия мандат – да продължи да работи за развитие на научната дейност в посока към реализация на резултатите от научните изследвания и комерсиализация на продуктите, получени от тази дейност; да се създадат механизми за привличане и задържане на млади преподаватели; да се поемат обществени ангажименти с национална значимост.

След избора на ректор бяха представени номинациите за членове на Академичния съвет, който е в състав от 45 души.

В Академичния съвет по право влиза новоизбраният ректор – проф. д-р Румен Димитров Младенов, а като представител на администрацията бе избран главният счетоводител Виеслав Пиларски. Ето и останалите представители на факултетите, на Студентския съвет и на докторантите:

БИОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

проф. д-р Велизар Костадинов Гочев
проф. д-р Румен Димитров Младенов
проф. д-р Соня Костадинова Трифонова
гл. ас. д-р Весела Илиева Митковска

ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

доц. д-р Ани Иванова Кемалова
доц. д.ф.н. Константин Иванов Куцаров
доц. д-р Надя Петрова Чернева
гл. ас. д-р Милена Ангелова Кацарска

ФАКУЛТЕТ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ НАУКИ

проф. д-р Велин Стефанов Станев
проф. д-р Станимир Иванов Кабаиванов
доц. д-р Ангел Енчев Димитров
гл. ас. д-р Пеньо Георгиев Георгиев

ФИЛОСОФСКО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

доц. д-р Георги Димитров Митрев
доц. д-р Меглена Иванова Златкова
доц. д-р Стойка Петрова Пенкова
гл. ас. д-р Милена Георгиева Ташева

ФАКУЛТЕТ ПО МАТЕМАТИКА И ИНФОРМАТИКА

проф. д-р Ангел Атанасов Голев
проф. д-р Антон Илиев Илиев
проф. д.м.н. Манчо Христов Манев
гл. ас. д-р Симеон Деков Монов

ХИМИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

доц. д-р Кирил Костов Симитчиев
доц. д-р Мария Костадинова Стоянова
доц. д-р Пламен Ангелов Ангелов
гл. ас. д-р Лидия Иванова Кайнарова

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

проф. д-р Владимира Стефанова Ангелова
доц. д-р Екатерина Георгиева Чернева
доц. д-р Хилда Нишан Терлемезян
гл. ас. д-р Александра Илиянова Николова

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

доц. д-р Ангел Йорданов Шопов
доц. д-р Даниела Севдалинова Дончева
доц. д-р Константин Василев Пехливанов
гл. ас. д-р Александър Атанасов Александров

ФИЗИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕН ФАКУЛТЕТ

проф. д-р Невена Стоянова Милева
проф. д-р Теменужка Атанасова Йовчева
доц. д-р Силвия Велкова Стоянова-Петрова
ас. д-р Анатолий Росенов Парушев

СТУДЕНТСКИ СЪВЕТ

Виктория Веселинова Палигорова – ЮФ
Виктория Георгиева Недкова – БФ
Владимир Владимиров Калпакчиев – ФМИ
Калина Попиванова Кръстева – ПФ
Снежина Антонова Сулева – ФИСН
Стефани Андонова Барутова – БФ

ДОКТОРАНТИ

Елка Петрова Петрова – ФФ, докторант
Мария Валентинова Бъчварова – ХФ, докторант

Избран беше и Контролен съвет, състоящ се от 10 членове, а председател и заместник-председател съответно са проф. д-р Люба Чалъкова от Юридическия факултет и доц. д-р Иван Бодуров от Физико-технологичния факултет.

На първото заседание на новоизбрания Академичен съвет, проведено на 19 юни 2023 г. в 6. аудитория на Пловдивския университет, ректорът проф. д-р Румен Младенов предложи новия си управленски екип. Бяха гласувани над четиридесет решения, свързани с учебни, научни, инфраструктурни и кадрови въпроси.

С тайно гласуване представителите на деветте факултета, администрацията и Студентския съвет избраха петимата заместник-ректори.

Заместник-ректор по научноизследователската дейност остава проф. д-р Теменужка Йовчева от Физико-технологичния факултет, която отговаряше за същия ресор и в предния мандат.

На мястото на доц. Мария Стоянова, която беше избрана за председател на Общото събрание на ПУ, учебната дейност поема проф. д-р Пламен Стоянов от Биологическия факултет.

Заради силно развиващата се в положителен аспект проектна дейност на университета бе утвърден самостоятелен ресор със заместник-ректор проф. д-р Невена Милева от Физико-технологичния факултет.

За заместник-ректор по международната дейност и връзките с обществеността Академичният съвет избра доц. д-р Борян Янев от Филологическия факултет.

Акредитационната дейност на университета ще бъде управлявана от заместник-ректора проф. д-р Станимир Кабаиванов от Факултета по икономически и социални науки.

Проф. Младенов подчерта, че се е спрял на този екип заради професионализма и личностните качества, присъствието и доверието сред академичните среди, както и заради силата на младостта.

Студентският съвет сътвори един различен празник на буквите

На 24 май 2023 година се състоя традиционното за Пловдивския университет честване на Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност. Тази година празникът беше организиран от Студентския съвет, в който се включиха студенти от всички факултети и специалности със свое собствено представяне, занимателни задачи и любопитни факти, представящи спецификата на различните науки и образователни програми. За първи път гости на тържеството бяха и ученици от средните училища в града ни.

Водеща беше очарователната Елена Георгиева, студентка от специалността „Актьорство за драматичен театър".

Ректорът проф. Румен Младенов

Аплодисменти за изпълнителите

Най-малките артисти

С приветствие към студентите, преподавателите и гостите се обърна ректорът на университета проф. д-р Румен Младенов, който само два дни по-рано бе преизбран на този пост от Общото събрание на Пловдивския университет. Огласен беше и поздравителният адрес от името на кмета на Район „Централен" г-н Георги Стаменов. Вълнуващо слово (публикуваме го отделно) за буквите и пътешествието ни в необятните пространства на книгите и познанието ни за света през тях произнесе докторантката Елка Петрова от Филологическия факултет.

Мариян Минчев – студент по музика от Педагогическия факултет

Наградени бяха победителите в ежегодния конкурс за поезия и проза на вестник „Пловдивски университет", както и отличените студенти от специалността „Българска филология" 1. курс, класирали се на второ място в Третата национална олимпиада по езикова култура. Връчени бяха грамоти и специални награди на участниците в конкурса за есе на чужд език, организиран от Катедрата по романистика и германистика на Филологическия факултет – част от инициативите, посветени на 50-годишнината на филологията в Пловдивския университет.

Музикален поздрав към празнуващите отправи Мариян Минчев, студент от специалността „Педагогика на обучението по музика", с художествен ръководител доц. д-р Диана Станчева от Педагогическия факултет. Мил акцент в програмата беше и артистичното изпълнение на фрагменти от „За буквите" на Черноризец Храбър и „Химн за светите братя" от Ари и Моси Капон и Кати Радева, първокласничка от СУ „Паисий Хилендарски", подготвени от гл. ас. д-р Зоя Капон. Тържественото честване на най-красивия, най-обичания и уважаван от българите празник завърши с право българско хоро и поднасяне на венци и цветя пред паметника на патрона на университета от името на Студентския съвет и от всички присъстващи.

Полагане на венец пред паметника на Паисий Хилендарски

Традиционната обща снимка на филолозите

Тържествено слово по случай 24 май

Докт. Елка ПЕТРОВА

Докт. Елка Петрова

Уважаеми господин ректор на Пловдивския университет, скъпи колеги, гости и приятели!

Някога отдавна, когато бях не повисока от три ябълки, пиперливият аромат на хартия гъделичкаше сетивата ми, обагрените кожени корици очароваха погледа ми, а златистите букви примамваха въображението ми. Дървените семпли рафтове на библиотеките бяха безкрайни лабиринти, в които копнеех да се изгубя. Но нещичко в уменията не ми достигаше. Бързах не да порасна, а да се науча да чета, да се запозная сама с историите, да се превърна от слушател в изследовател. А вие помните ли ги? Онези първите ви срещи с книгите. Подшитите страници, изпълнени с приказки за океани и далечни непознати земи, чудните пъстроцветни илюстрации, стихотворенията за бялата спретната къщурка и тръгналия през гората кос. Някъде там е скътан и трепетът от едва-едва прочетените думи, благодарността към учителя, показал ви как да преобразите чертиците и резките в разкривенички плахи букви, гордостта от победите на диктовките, от някак появилите се тетрадки без грешки.

Между мастилените петна на времето и редовете от спомени е и моята представа за празник – за 24 май. Някога имаше такива. Часовникът спираше своя ход, за да пречупи действителността ни. Сякаш строгата подреденост на градовете изчезваше, за да отстъпи своето място на необятните непредвидими светове на словото. Не обикаляхме молове и кафенета, за 1440 минути не пишехме домашни, не разрешавахме казуси в социалните мрежи, а имахме време да общуваме, да изразим себе си чрез текстове, да се насладим на музиката по улиците и да създаваме семейни традиции. Постепенно се затичахме по календара, започнахме да се състезаваме твърде настървено със стрелките на циферблата. Дойде моментът, в който разчертаните делнични кутийки не ни бяха достатъчни и откраднахме празниците, за да си поемем дъх или да се справим с безкрайните си списъци с ангажименти. С лекота съкратихме културните програми, отказахме се от пищността на празненствата, като просто се скрихме зад идеално структурирани оправдания. Няма нужда да изброявам извиненията, нито е от значение завидната ни изобретателност да творим аргументи, обясняващи действията ни, а тъжната истина, че сред хаоса на ежедневието изгубихме усета си за един от най-светлите празници – днешния, примирихме се с тишината на навика. Заживяхме сред шепа етикетни формули, стъклени екрани, множество емотикони и всевъзможни картинки, които отчаяно се молят за вниманието ни в поредните 24 часа. Разбира се, задължени от неписани правила, по график възхваляваме светите братя Кирил и Методий и делото им. Преповтаряме монотонно историята на празника, на създаването на писмеността – стриктно следим за фактите и датите. Често, унесени от рутината, неволно пренаписваме някое име или година или просто пропускаме съществуването на глаголицата. Не се вглеждаме в плакатите, изображенията и иконите, защото са станали част от страничния декор на живота ни.

Докато ги има мечтателите, които вярват в думите, ще е живо и словото…

Тик-так, тик-так, изтича линията на времето ни, къде да вместим подобни дреболии?! Може би между абзаците ни от отговорности, между минутите ни на мълчалива забрава.

В онова някога, за което ви разказах, коридорите на библиотеките приютяваха мечтите ми, палитрата ми от идеи, а години по-късно тази необичайна роля неофициално пое Пловдивският университет. Независимо от разпространяващата се апатия ние винаги сме тук, заедно сме, имаме си нашата традиция, въображение и неочаквани обрати. Празнуваме като някога, подарили сме си време за дълги разговори и споделена любов към словото. Събрали сме се мечтатели (идеалисти), съзиращи тъжните ни заобикалящи обстоятелства, но убедени, че е нужна единствено искрица, за да върнем вълнението по улиците, да зазвучи тържествеността за деня на думите, книжнината и грамотността, да ги има отново непринудената радост от случайните беседи и калейдоскопа от преживявания зад всеки завой. Достатъчно е да ни чуят, да си спомнят, защото независимо от възрастта ни, от пъстротата на миналото ни всички имаме своето начало, своята първа неповторима среща със словото.

Простете ми, ако съм ви разочаровала, ако това не е словото, които сте очаквали, простете ми, че умишлено пропуснах княз Ростислав и мисиите на светите братя, но аз съм от тези непоправимите идеалисти, за които думите имат душа, те трябва да бъдат правдиви, за да съумеем да открием и оценим красотата на обикновеността, значимостта на събитията между редовете на дните.

Честит празник, мечтатели! Докато ги има думите, ще живее и словото, ще я има и надеждата в прекрасното светло бъдеще…

Засаждането на липа символизира връзката на чуждестранните „Еразъм“ студенти с Пловдивския университет

Анастасия КЕХАЙОВА

На 8 юни отдел „Международно сътрудничество“ покани „Еразъм“ студентите на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, партньорите си от ESN, преподаватели, специализанти, докторанти и колеги да засадят липа на територията на университетския кампус.

Започнало като инициатива през Европейската година на младежта, събитието се превърна в традиция за символично сбогуване с участниците в различните „Еразъм“ мобилности на Университета.

Институционалният „Еразъм“ координатор – доц. д-р Борян Янев, приветства присъстващите и разказа за символиката, обвързана с липата: красота, приятелство, взаимност и сърдечност.

Доц. д-р Надя Чернева поздрави колегите от името на ректора на Университета, проф. д-р Румен Младенов и също отправи пожелания за пребъдване и умножаване на приемствеността и ползотворните партньорства.

Всички събрали се помогнаха за засаждането на липата, след което в неформална обстановка обсъдиха предстоящи инициативи и текущи въпроси.

20 години „Екологията – начин на мислене“

Доц. д-р Ивелин МОЛЛОВ

Петнадесетата научна конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“ се проведе на 13 май 2023 г. в 14. и 15. аудитория на Биологическия факултет на Пловдивския университет. Това издание е юбилейно, защото отбелязваме 20 години от старта на конференцията, която традиционно се организира от катедра „Екология и опазване на околната среда“ към Биологическия факултет и Екологичния студентски екип за творческо развитие и академични постижения ECETPA, с партньорството на НПД и Студентския съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Целта на конференцията бе да предостави възможност на студентите от ПУ и други висши училища от страната да развият своето екологично и биологично мислене и да представят научните и научнопопулярните си разработки. Акцентира се върху различните области на екологията, но има доклади от всички области на биологията и методиката на обучението по биология. За поредна година в конференцията се допуска и участието на докторанти и млади учени, които да представят своите научни разработки. Паралелно с конференцията протече и традиционният фотоконкурс „Природата в кадър“. Бяха представени рекорден брой доклади (общо 25) на екологична и биологична тематика, а във фотоконкурса участваха 9 студенти.

Деканът проф. Соня Костадинова приветства участниците

Обща снимка на участниците в конференцията

Научното жури бе в състав: проф. д-р Соня Костадинова (декан на Биологическия факултет), доц. д-р Гана Гечева (заместник-декан по научна и проектна дейност), доц. д-р Ивелин Моллов, доц. д.б.н. Дилян Георгиев, гл. ас. д-р Славея Петрова и гл. ас. д-р Весела Янчева (преподаватели от катедра „Екология и ООС“). Първото място в конференцията бе отредено на Елисавета Кожухарова (СУ „Св. Климент Охридски“), която впечатли журито и публиката с доклад на тема „Медийната грамотност като подход за възпитаване на екологично мислене“. Втора награда взе Венелина Филиповска (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Биология“, IV курс, редовно обучение) за доклад на тема „Екологични свойства на съобществата от епигеобионти по урбанистичен градиент по р. Марица в гр. Пловдив“. Третото място заслужи Милена Миленова (докторант в ЮЗУ „Неофит Рилски“) с доклад на тема „Въздействие на мини ВЕЦ върху околната среда в община Босилеград, Република Сърбия“.

Момент от връчването на наградите

Тази година почетната награда „Благовест Темелков“ бе връчена на Александра Попова (ученичка в 12. клас), която представи изключително интересен доклад на тема „Може ли да се използва снимков материал за изследване храната на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*)?“.

От спонсорите на събитието също бяха раздадени награди за най-добрите доклади, както следва: **специална награда от РИОСВ – Пловдив,** получиха: Белослава Генова (докторант ИБЕИ, БАН, гр. София); Елизавета Галстян (ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, спец. „Биология и английски език“, III курс) и Елисавета Кожухарова (СУ „Св. Климент Охридски“); **специална награда от Българското дружество за защита на птиците**: Александра Попова (ученичка, 12. клас); Милена Миленова (докторантка в катедра ГЕООС, ПМФ, ЮЗУ „Неофит Рилски“); Ели Павлова-Трайкова (Институт за гората – Българска академия на науките); **специална награда от Община Пловдив**: Димитър Кайнаров (докторант в НПНМ, БАН, гр. София) и Владимир Трифонов (докторант, „Екология и опазване на екосистемите“, ПУ „Паисий Хилендарски“); **специална награда на Асоциацията на младите учени в България**: Радостин Рангелов (ПУ „Паисий Хилендарски“, Биологически факултет, спец. „Медицинска биология“, IV курс); Момчил Назъров (докторант в ИБЕИ, БАН); **специална награда на фондация „Подиви Родопи“**: Елисавета Кожухарова (СУ „Св. Климент Охридски“).

Първата награда във фотоконкурса спечели Даниела Лазарова (ПУ „Паисий Хилендарски“, магистърска програма „Екология и опазване на екосистемите“), второ място – Мариела Томова (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Биология“, IV курс, редовно обучение), и трето място – Наталия Коджова (ПУ „Паисий Хилендарски“, спец. „Биология“, IV курс, редовно обучение).

Рекордният брой участници тази година принуди организационния комитет да раздели докладите, които се изнасяха успоредно в две зали – 14. и 15. аудитория на Биологическия факултет, но въпреки всички трудности ентусиазмът на студентите наистина беше заразителен. Участниците представиха докладите си с желание и вълнение, представителите на Студентския съвет и студентския клуб ECETPA бяха безупречни в организацията на конференцията и благодарение на усилията на всички тя завърши с абсолютен успех. За празничната атмосфера по време на конференцията допринесе и честването на 35-годишнината от създаването на катедра „Екология и опазване на околната среда“.

35 години

Катедра „Екология и ООС“

Доц. д-р Ивелин МОЛЛОВ

Успоредно с провеждането и отбелязването на 20-годишнината на конференцията „Екологията – начин на мислене“ преподавателите от катедра „Екология и опазване на околната среда“ честваха 35-годишнината от нейното създаване. Във връзка със събитието фоайето на Биологическия факултет беше празнично украсено, а както подхожда на такъв повод – имаше и коктейл за всички присъстващи.

Катедра „Екология и ООС“ е специализирано структурно звено към Биологическия факултет, чиято основна задача е да организира и провежда учебна, научноизследователска и приложна дейност в областта на екологията и опазването на околната среда.

Първоначално дисциплината „Екология и ОПС“ се преподава в катедра „Обща биология“. Постепенно там се обособява звено, занимаващо се само с екология. Това води до решението през 1988 г. да се сформира самостоятелна катедра. Първоначално в състава ѝ влизат проф. Георги Бъчваров, ас. Илиана Велчева и лаборантката Искра Банова. Година по-късно се присъединяват доц. Веселин Колешев и доц. Димитър Табаков и още един асистент – Винка Атанасова, която работи 2 години. През това време се обучава и първият редовен аспирант – Дияна Кирин, която по-късно става и асистент, а понастоящем е професор в Аграрния университет – Пловдив. От 1993 г. към катедрата се присъединява ас. Атанас Ириков (понастоящем главен асистент). След пенсионирането на проф. Бъчваров, който е бил ръководител на катедрата от основаването ѝ до навършване на пенсионна възраст, ръководител става доц. Атанас Донев. През 2003 г. доц. Жеко Жеков идва в катедрата и я ръководи до пенсионирането си. След това катедрата се ръководи от проф. Илиана Велчева. През 2006 г. в катедрата започва работа и доц. Ангел Цеков (понастоящем пенсионер), а към преподавателския състав се присъединяват Дилян Георгиев (сега доцент), Ивелин Моллов (доцент), Славея Петрова (главен асистент) и Весела Янчева (главен асистент).

Настоящи и бивши членове на катедрата вдигнаха наздравица по случай кръглата годишнина

Различни моменти от научната дейност на преподавателите в катедрата

Към настоящия момент в катедрата работят четирима хабилитирани преподаватели (един професор и трима доценти, един от които е доктор на биологическите науки), трима главни асистенти и двама биолози – всички притежаващи ОНС „доктор“.

Катедрата е обучавала студентите от всички бакалавърски специалности в Биологическия факултет, а в настоящия момент е водеща в обучението на студентите от бакалавърската специалност „Екология и ООС“. Организира и провежда обучение за придобиване на образователно-квалификационната степен „магистър“ в две магистърски програми – „Екология и опазване на екосистемите“ и „Екология, управление и контрол на околната среда“, и в образователно-научната степен „доктор“ – по специалността „Екология и опазване на екосистемите“.

За подпомагане на обучението на студентите в областта на екологията катедрата поддържа и актуализира научни колекции (някои от които, като тази по палеонтология и минералогия, са единствени в страната), собствен web сайт (http://web.uni-plovdiv.bg/ecology) и две информационни табла. Практическите занятия се провеждат в базата в гр. Царево.

Под ръководството на преподавателите от катедрата се подготвят дипломни работи от студентите в научните направления, в които работят, като им е осигурена съвременна материална база.

Досега в докторската програма са защитени успешно 16 дисертации, а през 2013 г. е защитена и първата дисертация за придобиване на научната степен „доктор на биологическите науки“ в катедрата.

Преподавателите от катедрата са квалифицирани за научноизследователска работа в различни направления на екологията, като екологичен мониторинг, екология на животните, градска екология, екологична токсикология, фитоценология, малакология, териология, херпетология, почвознание и замърсяване на почвите, палеонтология и исторична геология; с такава насоченост са и издаваните от тях специализирани учебници и учебни помагала.

Членовете на катедрата са ръководители и участници в различни научноизследователски проекти, финансирани от ФАР, ЕС, Националния фонд „Научни изследвания“, Фонд „Научни изследвания“ на ПУ. Научната продукция е богата, разнообразна по форма и целенасочена по съдържание, публикувана в престижни научни списания с импакт фактор и импакт ранг; издадени са учебни помагала и сборници с доклади от научни конференции.

Катедрата организира множество научни конференции през годините, включително и вече ежегодно провеждащата се конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“. През 2017 г. към катедрата се формира студентският клуб ECETPA (Екологичен Студентски Екип за Творческо Развитие и Академични постижения), чиято цел е да организира и осъществява образователни и научни събития със студенти и докторанти, природозащитни и социални дейности. Понастоящем в клуба членуват 15 студенти от различни бакалавърски и магистърски специалности.

Преподавателите от катедрата контактуват с неправителствени организации и висши училища, изследователски институти в страната и чужбина и реализират съвместна научна продукция.

Представена бе Стратегическата научноизследователска и иновационна програма за развитие на Пловдивския университет

На 9.06.2023 г. в хотел „Рамада Тримонциум“ академичната общност на ПУ „Паисий Хилендарски“ представи официално Стратегическата научноизследователска и иновационна програма за развитие „Дигитални устойчиви екосистеми – технологични решения и социални модели за устойчивост на екосистеми“ (ДУЕкос). Сред специалните гости на събитието бяха: Валентина Танева – съветник на президента на Република България по образование, наука и иновации, Стефан Стоянов – заместник-кмет на Община Пловдив с ресор „Образование, бизнес развитие и европейски политики“, представители на изследователските университети и други висши училища в страната, на бизнеса и партньори на Пловдивския университет.

В приветственото си слово към присъстващите ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Румен Младенов отбеляза, че през 2021 година висшето училище е получило статут на изследователско звено въз основа на показатели, разпределени в три групи: научни резултати, научен капацитет и възпроизводство на академичния състав, обществено и икономическо въздействие.

Това признание за ПУ „Паисий Хилендарски“ е резултат от дългогодишната упорита работа на преподавателите и изследователите, създали сериозни научни школи и приемственост във всички

Поглед към залата

факултети на университета, подчерта проф. Младенов. И допълни, че гаранция за успешното изпълнение на Стратегическата програма е човешкият ресурс на висшето училище, поради което ректорското ръководство ще продължи да работи за осигуряване на мотивираща среда, която да гарантира развитието на изследователите във всички етапи на тяхната кариера, както и да подпомага интеграцията на университета в европейското изследователско пространство и международната научна общност.

Проф. Младенов подчерта също така, че изпълнението на Стратегическата научноизследователска и иновационна програма за развитие на ПУ „Паисий Хилендарски“ е неделима част от учебния

Г-жа Валентина Танева

процес. По думите му качественото обучение се основава на високи научни постижения, а следващите години ще бъдат посветени на изграждането на ново поколение учени и преподаватели, които да работят за по-доброто свързване на образованието, научните изследвания и иновациите в полза на цялото общество.

Валентина Танева поднесе поздравления от името на президента на Република България, като заяви, че ПУ „Паисий Хилендарски“ има много

Проф. Румен Младенов

силна научноизследователска програма, а проектите на висшето училище се открояват сред другите университети със своята оригиналност и коефициент на полезност за общото благо.

Стратегическата научноизследователска и иновативна програма за развитие на университета бе представена от председателя на Управителния комитет проф. д-р Теменужка Йовчева. Тя отбеляза, че програмата е интерсекторна в областта на зелената икономика, екологичните решения и екосистемните услуги. Целта ѝ е повишаване на научноизследователския и иновационния капацитет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включването му в мрежа от изследователски висши училища в България.

Проф. Йовчева подчерта, че компонентите на Стратегическата програма позволяват участието на всички факултети на университета и ангажирането на студенти, докторанти и млади учени. Реализирането ѝ ще даде възможност на Пловдивския университет да премине на следващия етап от своето развитие и да се превърне в пълноценен участник в научноизследователската и иновационната екосистема чрез утвърждаване на следващото поколение учени, модернизиране на научните лаборатории и материалната база, укрепване на връзките с бизнеса, засилване на международното сътрудничество и осигуряване на възможности за разпространение на научните резултати чрез участие в международни научни форуми.

Проф. Теменужка Йовчева

По-детайлно представяне на обхвата на програмата направи нейният ръководител проф. д-р Невена Милева, която обяви, че в реализацията ще вземат участие седем изследователски научни групи, в състава на които са включени водещи наши и чуждестранни изследователи в стратегически за висшето училище научни области от страната и чужбина. Сред тях са проф. д-р Антонио Каналс от Университета в Аликанте, Испания, доц. д-р Ласло Антал от Университета в Дебрецен, Унгария, проф. д-р Яри Лавонен от Хелзинкския университет и др.

Проф. Невена Милева

Сформиран е Съвещателен борд, който ще оценява, контролира и дава стратегически насоки, свързани с развитието на проекта. Негови членове са чуждестранни учени от научни организации, иноватори и бизнес лидери, представители на български бизнес организации и доказани експерти в приоритетните научните направления.

Програмата се финансира по Плана за възстановяване и устойчивост, като за ПУ „Паисий Хилендарски“ тя е на стойност 20 млн. лева със срок на изпълнение от 42 месеца. За този период е предвидено финансиране на конкурсен принцип на 15 двугодишни изследователски проекта за провеждане на научно-приложни и иновационни изследвания, насочени към получаване на резултати, необходими за защита на интелектуалната собственост.

Проф. д-р Галин Цоков – министър на образованието и науката

Проф. д-р Галин Цоков

Проф. д-р Галин Цоков е магистър по педагогика от Софийския университет. Преподавател е в Педагогическия факултет на Пловдивския университет, като от 2011 г. е професор по управление на образованието. Директор на Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти на Пловдивския университет (от 2016 г.) и ръководител на катедра „Педагогика и управление на образованието“ (2019 г.). Доктор по педагогика с дисертация на тема „Децентрализация в структурите за управление на образованието на местно ниво – традиции и перспективи“ (1998 г.).

Специализирал е в Университета UNED, Мадрид (2017 г.); образователно лидерство в Банкстрийт колеж по образованието, Ню Йорк (2014 г.); специализация по образователен мениджмънт CEDEFOP Study Visit 326, Валенсия, Испания (2008 г.); образователен мениджмънт с профил „Организационен мениджмънт в образованието“ в Холандия, Амстердамски университет (2002 г.).

Член е на Комисията за иновативните училища към МОН (2016 г.) и на Постоянната комисия по педагогически науки и социални дейности на Националната агенция по оценяване и акредитация (от 2018 г.); председател е на Асоциацията на департаментите за квалификация на педагогическите специалисти в България (2022 г.); главен редактор на списание „Педагогика“ (2019 г.).

Участвал е като ръководител, координатор и член в повече от десет международни и национални научни и образователни проекта. Автор е на над 110 научни публикации, издадени в България и чужбина.

Пожелаваме му много успехи в отговорната мисия да бъде начело на българското образование!

Проф. Франциско Алонсо Валдес отново гостува в Химическия факултет

Гл. ас. д-р Станимир МАНОЛОВ

Преподавателите и студентите от Химическия факултет отново посрещнаха проф. Франциско Алонсо Валдес (професор по органична химия) от Университета в Аликанте, Испания, който благодарение на програмата „Еразъм+“ гостува за тринадесети път в Пловдивския университет. Темата на лекциите, които изнесе пред студентите на 25 и 26 май в зала „Компас“ и в 1. компютърна зала на Химическия факултет, бе „Органична стереохимия“.

Проф. Алонсо посвети тазгодишните лекции на дългогодишния си приятел и колега доц. д-р Веселин Кметов, с когото си сътрудничиха повече от 25 години. Присъстваха студенти от всички бакалавърски програми – *Медицинска химия*, *Химия*, *Химичен анализ и контрол на качеството*, *Химия с маркетинг*, *Химия с английски език*, *Биология и химия*, студенти от магистърската програма *Фармацевтична химия*, докторанти както от факултета, така и от Медицинския университет в Пловдив, а също и изявени ученици, посещаващи кръжока по органичен синтез с ръководител доц. Пламен Ангелов. За всички бяха осигурени копия на лекциите, както и химични модели, които помагаха за по-лесното усвояване на материала. За ползотворната работа от изключително значение бе и владеенето на английски език от страна на присъстващите, което улесняваше комуникацията с професора, задаваха се въпроси от двете страни, съвместно се търсеха отговорите.

По същото време в Университета в Аликанте, Испания, благодарение на програмата „Еразъм+“ бяха на практика три наши студентки от специалността *Медицинска химия*, 3. курс – Люси Касъмова, Елена Милинова и Габриела Дамянова, като на Люси Касъмова проф. Алонсо е пряк ментор.

Радваме се, че Химическият факултет може да предложи на своите студенти да се докоснат до голямата наука, общувайки с учени от световна величина, какъвто е проф. Франциско Алонсо Валдес.

Правен семинар с чуждестранно участие

Гл. ас. д-р Антония ИЛИЕВА

По повод на 24 май, Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, в Ректората на Пловдивския университет се проведе семинар с чуждестранно участие по въпроси на медицинското право. Домакин беше Юридическият факултет (ЮФ). Участниците бяха приветствани от декана на факултета доц. д-р Даниела Дончева и от заместник-декана доц. д-р Ангел Шопов. В обръщението си към участниците те поставиха акцент върху важността на обсъжданите въпроси; на високата научна и приложна стойност, с която се отличават тези събития; не на последно място – на възможността за разширяване на академичното партньорство с чуждестранни университети по програмата „Еразъм+“.

Модератор на събитието беше проф. д-р Дарина Зиновиева – дългогодишен преподавател в ЮФ и експерт по въпросите на медицинското право и административното право и процес. Новатор в областта на медицинското право, тя има сериозен принос във въвеждането и утвърждаването на едноименната учебна дисциплина в юридическите факултети в България.

Семинарът беше замислен и реализиран като интердисциплинарен. Участваха юристи и лекари от различни сфери на практиката, обучението и научните изследвания – от студенти до водещи изследователи. Обсъжданата тематика беше разпределена в два тематични дяла – информирано съгласие на пациента и асистирана репродукция. Сред докладчиците може да се посочат например гост лекторът по „Еразъм+“ доц. д-р Мелиха Сермин Паксьой от Университета Алтънбаш в Истанбул, Турция; докторанти и постдокторанти от Медицинския университет – Пловдив, от Института за държавата и правото при БАН и от ЮФ на Пловдивския университет.

Семинарът протече в приятелска и спокойна атмосфера. Определено може да се каже, че се състоя един много интересен форум, на който с финес и лекота бяха поднесени нови знания на публиката. Той същевременно беше и прекрасен повод за среща и обмен на мнения между лекари и юристи, както и за споделяне на ценен чуждестранен опит.

[1] Програмата, теми на отделните доклади и данни за участниците може да се видят на https://law.uni-plovdiv.bg/paunov/2018-2019/2022-2023/Program_BG.pdf; за повече информация вж. https://law.uni-plovdiv.bg/bg/наука/научни-форуми/

Филологията в Пловдивския университет отпразнува своя половинвековен юбилей

Гл. ас. д-р Марияна КАРТАЛОВА

Ако се запитаме що е филология, вероятно бихме могли да дадем разнородни отговори, премислени през собствените ни научни разбирания и лични възприятия. Но предполагам, за всички бивши и настоящи представители на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" филологията съвместява обичта към словото, към книгите, към думите, към общуването. Тя е обичта към онова, което винаги може да получи красив словесен образ и да съгражда емоционални светове.

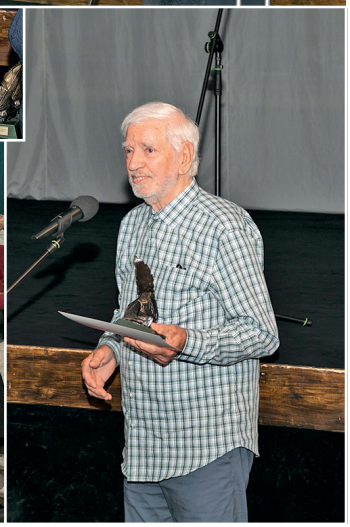
На 15 юни 2023 г. Филологическият факултет отбеляза своя юбилей – 50 години от появата на първите две филологически специалности – „Българска филология" и „Руска филология". Сутрешното тържествено събрание по този празничен повод се проведе в Куклената театър в гр. Пловдив, като на него присъстваха представители на факултета от различни поколения. С емоционални думи, коментиращи значимостта на паметта и следите на личния спомен за миналото, се обърна към колегите си от Филологическия факултет проф. д.ф.н. Клео Протохристова (публикуваме словото отделно). Приветствие по повод на юбилея отправи и г-н Стефан Стоянов, заместник-кмет на Община Пловдив с ресор „Образование, бизнес развитие и европейски политики".

На тържествената церемония бяха почетени с едноминутно мълчание колегите от факултета, които вече не са сред нас, но споменът за тях е в сърцата ни – техните наследници и последователи. Академичният състав на Филологическия факултет отдава почит на: доц. Иван Койнаков (поч. 1988 г.), ст. ас. Илка Девлетян (поч. 1995 г.), доц. д-р Маргарита Славова (поч. 2011 г.), доц. д-р Христо Грънчаров (поч. 2012 г.), гл. ас. д-р Иванка Гайдаджиева (поч. 2015 г.), доц. д-р Славка Величкова (поч. 2016 г.), гл. ас. Живка Петкова (поч. 2018 г.), проф. д.ф.н. Иван Куцаров (поч. 2019 г.), гл. ас. Диана Шкодрова (поч. 2020 г.), доц. д-р Атанас Бучков (поч. 2021 г.), доц. д-р Спаска Злачева-Кондрашова (поч. 2022 г.), проф. д-р Иван Чобанов (поч. 2023 г.), доц. д-р Михаил Грънчаров (поч. 2023 г.), доц. д.ф.н. Петя Бъркалова (поч. 2023 г.). Скърбим за вас, колеги!

Настоящото ръководство на Филологическия факултет благодари на онези преподаватели, които са допринесли за изграждането на филологията като наука и за утвърждаването на нейния престиж през годините, като им връчи благодарствени грамоти, статуетки и плакети. Този жест на уважение предизвика спонтанни реакции на признателност у наградените и много от тях споделиха пред аудиторията спомени от битието си на университетски преподаватели.

Честването на 50 години филология в ПУ „Паисий Хилендарски" продължи с тържествена вечеря. Официални гости на събитието бяха проф. д-р Румен Младенов, ректор на университета; доц. д-р Мария Стоянова, председател на Общото събрание, както и деканите на останалите факултети – проф. д-р Станимир Кабаиванов (Факултет по икономически и социални науки), проф. д-р Гинка Антова (Химически факултет), проф. д-р Владимира Ангелова (Педагогически факултет), проф. д-р Ангел Голев (Факултет по математика и информатика), доц. д-р Даниела Дончева (Юридически факултет), доц. д-р Стойка Пенкова (Философско-исторически факултет).

Ректорът поднесе искрени поздравления на юбилярите, като им пожела здраве, дълголетие в науката и нови творчески успехи. Проф. д-р Румен Младенов потвърди важното място, което заема филологията в пъстроцветното университетско знание.

Доц. д.ф.н. Константин Куцаров, декан на Филологическия факултет и символичен домакин на тържеството, сподели съкровените си спомени от първите стъпки на филологията в университета, като изказа и благодарност към всички гости за засвидетелстваното уважение към факултета.

Първоначално причислен към Физико-технологичния (тогава Физически) факултет, от 1991 година Филологическият факултет тръгва по самостоятелен път. Днес *храмът на пазителите на словото* е сред най-големите факултети в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски". Факултет, който реализира обучение в двете образователно-квалификационни степени – „бакалавър" и „магистър", по професионалните направления – *1.3. Педагогика на обучението по...* и *2.1. Филология*, както и е ангажиран с подготовката на докторанти в тринадесет докторски програми. Това е и факултетът с най-многочислен щатен преподавателски състав.

Да бъде и пребъде традицията във факултета ни, защото заедно можем! И ако в началото бе Словото, то накрая също ще остане само то!

Колеги, докато го има словото, ще има нужда и от нас! Бъдете здрави и съхранете традицията!

На многая лета!

Приветствие по случай 50 години филология от декана доц. д.ф.н. Константин Куцаров

Доц. Константин Куцаров

Уважаеми господин ректор, уважаеми заместник-кметове на Община Пловдив, уважаеми заместник-ректори, декани и директори на филиали!

Скъпи колеги филолози!

Чувствам се щастливо привилегирован, че имам възможността да ви поздравя и да вдигна тост по случай 50-годишния юбилей на пловдивската филология. Вълнувам се по особен начин, защото благодарение на съдбата аз също бях неволен свидетел на прохождането на нашите филологически специалности. Първите преподаватели със сигурност помнят, че бидейки още невръстно дете и ученик, бях много често воден от своя баща в сградата на пловдивската алма матер. Оттогава са и моите спомени, повечето от тях незаличими. Няма как да забравя филолозите пионери и техните академични и неакадемични геройства (гостували са в дома ни, аз също съм им гостувал). Това бяха много млади хора – умни, уверени, целеустремени, духовити, забавни, ако щете – и самонадеяни, и самовлюбени (тези им качества всъщност не са се променили и до днес, с изключение, че не са толкова млади!). Помня и по-възрастните – доц. Иван Койнаков, проф. Йордан Иванов, проф. Борис Симеонов, а също проф. Балабанов и доц. Карталов от административно ръководещия ни Физически факултет. Ясен е споменът ми за по-особения тогава аромат на Ректората, за експлицитния гредоред, за изтърканите и почти заличени от пода балатуми, за култовата 10. аудитория, приличаща ми на антична аптека, предлагаща лекарства за мъдрост. Помня, разбира се, първите кабинети на филолозите, редовно задимени, оборудвани с бюра трета употреба – различни на цвят бюра – най-често ожуленокафяви или ожуленожълти, поръсени с академична пепел, със засъхнали окръжности или „дъгички“ от чаши с различен диаметър и с широкопрофилно предназначение. И разбира се, релефните метални етикетчета по кантовете на бюрата, които редовно късаха безценните корекомски дънки, а на жените – със сигурност и много по-ценни неща. Като говорим за мода, в съзнанието ми изплува и как веднъж една от най-младите асистентки беше облечена с блузка (или пък беше ризка?), на чието джобче пишеше „КЛЕО“, при което правех логичната констатация, че на българския социалистически пазар се е появила нова марка вносна конфекция.

Няма как да забравя и мрачния университетски служебен стол, който се намираше на мястото на днешната зала „Компас“. Помещението ми напомняше манастирска магерница, но интериорът беше много по-потискащ, а гастрономическият избор не беше като за владика. Именно там бяха правени първите опити да бъда захранен с академична храна – не знам дали експериментът се оказа достатъчно успешен – може би защото храната я носеха от друго място. Помня незастроения северен двор, помня незастроения южен двор. Помня таванските помещения, в които можеше да се проникне лесно. Те бяха любимото ми укритие и място за почивка и разхлада – не помня само от кого се криех, може би бях предълно респектиран от пловдивската алма матер.

Помня, разбира се, и първите студенти и студентки, много от тях забележителни персонажи, помня общуването им с младите преподаватели – аудиторно, библиотечно, кабинетно и т.н. Тук ще спра да си спомням и ще предоставя тази привилегия на проф. Огнян Сапарев.

Деканското ръководство демонстрира единство и в разрязването на юбилейната торта

Оттогава изминаха 50 години. След първите две специалности от есента на 1973 година филологията бързо се разрасна. Осемнадесет години по-късно беше обособен Филологическият факултет, като днес той вече има имперски вид като част от имперската структура на Университета майка – при нас се изучават 14 езика, предлагат се над 25 бакалавърски, 25 магистърски и 13 докторски програми. Това е факултетът с най-много преподаватели на основен трудов договор, с най-много хонорувани преподаватели, през дълги периоди сме били факултетът с най-много на брой студенти. Десетки наши колеги са признати научни авторитети в България и в чужбина. Изразът „Пловдивска лингвистична школа“ е лицензирана марка за висок стандарт и научно качество. И това само за половин век! А скоро Болонският университет ще празнува 1000 години. Познавайки обаче кратката ни, но пълноводна история и виждайки вашата любов, колеги, към делото, към словото, към преподаването, към студентите, към университета и към уникалния град Пловдив, съм уверен, че предстои и нашето славно хилядолетие.

Обща снимка на членовете на филологическата колегия и официалните гости

Скъпи колеги, да ни е честит петдесетият рожден ден на пловдивската филология – нашата малка, но непобедима крепост на духовността! Наздраве за вас – господарите на буквите и шахматистите на словото.

На многая лета!

Проф. д.ф.н. Клео ПРОТОХРИСТОВА

За юбилея –

Уважаеми гости, скъпи колеги,

Бях поканена да произнеса това слово от декана на нашия факултет. Няма да скрия, че се опитах да отклоня поканата, защото вече предългият ми академичен опит ме е научил, че подобни слова са изпитание за говорителя и откровена досада за слушателите. Но той представи необорим аргумент – факт е, че съм една от вече малцината колеги, преживели всичките тези 50 години, които отбелязваме днес, и понеже съм най-младата от тях, вероятно по-подразбиране беше редно аз да поема ангажимента. За съжаление, форматът на публичното говорене не позволява спасителния режим на „с малко помощ от моите приятели", както е в едноименната песен на „Бийтълс", затова се налага да се справям сама.

Проф. Клео Протохристова

Ще успокоя онези, които с оправдано притеснение очакват някакъв казионен академичен отчет, изпълнен с хвалби, конкретизирани с имена, събития, дати, заглавия на трудове и други подобни, и съпроводен с триумфални фанфарни просвирвания. Предварително ще поискам извинение от другите, които (евентуално) биха приветствали подобен формат. Защото намерението ми е просто да поразсъждавам по въпроса какво е уместно да се каже по повод на един юбилей.

Всъщност има няколко отработени модела.

Единият, привилегирован от практиката, предполага полагането на изминалите 50 години в телеологична перспектива, която ще ни ги представи като последователен, целенасочен и задължително успешен градеж, а настоящият момент би следвало да се преживее като пребиваване на славен връх (като онзи, дето „България цяла сега нази гледа"), достигнат в резултат на полувековните усилия на вече поне три поколения (при по-прецизен отчет поколенията може да се окажат и четири).

Възможен е и друг организиращ принцип, обичаен рефлекс на хората в напреднала възраст, при който фокусът е върху славното начало. И тъй като разказът за първогероите и първодействията е по неизбежност митогенен и митогенериращ, това начало би било привидяно като образцово, като върховна осъщественост, която следващите години и десетилетия, реални и затова профанни, биха могли в най-добрия случай единствено да се опитват да реактуализират. Както ни учи теорията, за тази цел служат ритуалите, какъвто е всъщност и днешното ни тържество.

Има и трета възможност – да вкараме достатъчно продължителния период от време в схемата на цикличността. Тогава ще се избавим от крайностите, маркирани от самодоволство или автоматизиран негативизъм, а неизбежните криволици на пътя ни през годините ще се преобразят, за да влязат в контурите на закономерна и затова предвидима графика.

Нито един от предложените модели не изглежда особено привлекателно, защото всяко моделиране предполага да подбереш и оползотвориш онези елементи от емпирията, които съответстват на предзададената теза и могат да бъдат оползотворени в нейна подкрепа, като игнорираш всичко останало, замитайки го под килима. Затова нека опитаме нещо извън наличния репертоар на жанра „юбилейно слово".

Подходяща тема ми се вижда самата идея за времето, съответно на отбелязваната днес 50-годишнина. Но идеята за времето, колкото и упорити да са опитите за идеологическото ѝ конструиране, в крайна сметка винаги остава лична и съответно – непреодолимо субективна. Най-доброто, което може да се направи за нейното извеждане от зоната на интимното, е тя да бъде споделена. Но тъй като артикулирането ѝ в термините на някакви по-общи конвенционални ориентири неизбежно ще я деформира, ще се опитам да я преведа с помощта на образи и представи, които се надявам да бъдат достатъчно разбираеми.

Нека започнем от това много или малко са 50-те години, по традиция означавани като юбилей. Когато бях дете, а и в периода на ранната си младост, реагирах с удивление на разкази, в които се говореше за неща, случили се преди 20 или 30 години. Виждаше ми се немислимо подобно връщане назад, онова, което се беше състояло преди десетилетия, изглеждаше нереално и нерелевантно на настоящия момент, в който неусъмнено пребивавах. Когато пловдивската филология се раждаше, първите новоназначени бяха много млади, средната ни възраст беше под 30 години, започваше нещо напълно ново, така че за нас всичко беше само очакване. Ако тогава някой беше ни попитал как си се представяме след 50 години, бихме се изсмели, защото би ни се сторило нещо непостижимо, затова и немислимо. Сега обаче юбилеят повелява да погледнем 50 години назад, което е мислимо, но пък крайно проблематично като постижимост.

Ще се опитам да обясня затруднението, което би изпитал всеки на моето място, като се позова на текст от една песен на „Би Джийс" – по щастливо съвпадение филмът, в който тя прозвуча, излезе на българския екран точно по времето, когато се създаваха първите две филологически специалности на нашия университет – „Българска филология" и „Руска филология". В него се разказваше красива приказка за красиви деца, които изживяваха първата си любов, основният лайтмотив на саундтрака беше „в утрото, в утрото на деня", а въпросната песен се разгръщаше около тъжната озадаченост, че когато сме били малки, коледните елхи са изглеждали огромни, но когато пораснем, те изведнъж се оказват малки. Независимо от това, че членовете на сегашната ни колегия са на различна възраст, филологията, която някога беше млада, сега вече е от онази страна на бариерата, откъдето перспективата неумолимо смалява. И понеже резултатното усещане, че 50 години всъщност не са чак толкова много, е почти обидно, автоматично се задейства рефлексът да възстановиш някаква по-приемлива пропорция, да набавиш смисъл на отминалото време, като го напълниш с неща, които да гарантират валидността му. Но общоизвестните факти, постигнатият внушителен брой филологически специалности, броят на випуските в отделните специалности, имената на преподавателите, броят на студентите, научните издания и конференциите, публикуваните книги и статии, проектите и специализациите – всичко това е само безучастна статистика с евентуална наукометрична ефективност. То може да калибрира мащаба на постигнатото, но не да ни даде осезание за същината на изминалото време, за истинското му съдържание. Осъзнавайки безнадеждността на начинанието, формулирано от Марсел Пруст като „търсене на изгубеното време", вероятно би следвало да заложим на спомена за онези неща, които не присъстват в периодичните отчети или атестационни документи и затова подлежат на забравяне. Или просто ги мислим като несъответни на академичната история.

Ето някои от тях, които за по-младата част от колегията вероятно ще бъдат забавни. Когато пловдивската филология беше млада, новите специалности, принадени по неясна логика към Физическия факултет, разполагаха с по една-единствена стая. Заприходена беше и по една пишеща машина с габаритите и тежестта на бронетранспортьор. Редувахме се да пишем на нея и докато някой от нас заемаше триумфално позиция, останалите изчакваха своя шанс, докато се опитваха да не забелязват оглушителния грохот, съпровождащ печатането. Програмите и конспектите се размножаваха на циклостил, изпитните протоколи се пишеха на ръка, „научните трудове" се издаваха на офсет. Значителна част от лятото преминаваше в ангажименти към кандидатстудентската кампания, защото броят на кандидатите беше огромен, на приемния изпит се пишеха литературни теми и когато започваше проверката на писмените работи, времето замръзваше, влизахме в сюжета „слънцето спряно сърдито пече". Два пъти месечно чакахме на опашка пред касата, за да получим аванс или заплата, брояха се пари, подписваха се дебели счетоводни тефтери. Ходехме на бригади, правехме си купони, танцувахме и пеехме, организирахме дори

аналитично и носталгично

карнавали… Студентите ни поднасяха цветя по всякакви, често напълно измислени поводи, пишеха шеговити стихотворения, в които имената ни се явяваха в акростих, организираха серенади.

Може би е важно да спомена и това, че дълго време трябваше да се съобразяваме с вменената ни роля на едва ли не натрапници. Когато филологията започваше, Пловдивският университет беше едва на 12 години, но заварените факултети живееха със самочувствието за изначална уместност. Бяха убедени, че точно тяхното присъствие в Alma mater е необходимо и задължително. Докато новодошлите бяха някакво недоразумение, внасяха безпокойство, защото не се вписваха в униформените порядки, а и изглеждаха подозрителни със странните си занимания, които според академичната мълва се свеждаха до писане или просто четене на поезия.

Спирам с тази екскурзия във времето, която би могла да продължи още дълго, но вярвам, че усещането ви за действителното отстояние във времето от началото, което честваме днес, беше събудено. Нека все пак припомня имената на първите четирима българисти, назначени през есента на 1973 г., подредени по възраст и с предимство на дамите – Юлия Николова, Елена Първанова, Огнян Сапарев и Пеньо Пенев. През пролетта и началото на лятото постъпихме още трима, един от които беше бъдещият дългогодишен ръководител на Катедрата по български език, декан на Филологическия факултет и ректор на университета Иван Куцаров. Не бихме се справили с непосилната задача да осъществяваме пълноценна академична програма без неоценимата помощ на колегите от Софийския университет и институтите на БАН… Впоследствие към великолепната седморка започнаха да

От онези начални години до днес преминахме през границата между два века и две хилядолетия, през смяна на политическата система, преживяхме и най-големия културен прелом от Късната античност насам – прехода към постгутенберговата епоха. Когато нашата филология прохождаше, ксероксите бяха все още бъдеще. Четяхме по цели дни в библиотеките, преподаватели и студенти заедно, най-често в заветната Първа читалня на „Иван Вазов“, където запазените места свършваха светкавично. Правехме си бележки, беше важно да можеш да помниш. После настана епохата на ксерокопията, отначало недостъпни или твърде скъпи, впоследствие превърнали се в мания, така че натрупахме грамади от непрочетени копия. За да стигнем до сегашните практически неограничени ресурси онлайн, към които тръгнахме от примитивни персонални компютри, по един на катедра или специалност, за сядането пред които също чакахме ред. И печатарки, които с мъчително стържене и хълцане изписваха ред по ред, обтягайки нервите ни до отказ. После се появиха по-нови устройства, сдобихме се и с преносими компютри, конкуренцията за наличната техника остана назад, с отпадането ѝ загуби своята актуалност и ежедневното ни колективно пиене на кафе.

В онази далечна 1973 година междуградските телефонни разговори се поръчваха и се чакаше в пощата, докато те свържат – невероятно в съпоставка със сегашната възможност да водиш презокеански разговори с джобния си телефон, превърнала се лесно в банална подробност. Появиха се и социалните мрежи, които ни осигуриха неограничена и своевременна комуникация, за да закърнеят непоправимо способностите ни за истинско общуване…

се присъединяват постепенно, с неравномерна, трудно извоювана периодичност нови и нови колеги. След това някога младите начинатели вече не бяха съвсем млади, после остаряваха, по пък идваха новите млади, после някои се пенсионираха, други си отидоха завинаги…

Това е най-трудната част от разказа. Затова ще си помогна отново с думите от една песен, все още много популярна в началото на 1970-те – „Това бяха дните“ на Мери Хопкин. В нея се говореше за едни млади хора, които, досущ като онези някогашни филолози, за които разказвам, обичали да бъдат заедно, обсъждали грандиозните си планове, вярвали, че цял живот ще продължават да се смеят, да пеят и да танцуват, че ще живеят живота, който са си избрали, че ще се борят и никога няма да губят, защото са млади и са сигурни, че ще следват своя път. Песента всъщност е тъжна, години по-късно някогашното момиче, което пее за общото минало, отива на мястото, където приятелите обичали да се събират, вижда странно отражение в прозореца и се пита дали това е наистина самата тя. Очакванията са се оказали илюзорни... И въпреки всичко остава красотата на спомена, в който границите между реално изживяното и копнежите се заличава.

Остава и осъзнаването, че дори и индивидуалният живот да е винаги в една или друга степен поражение, общите начинания имат далеч по-добри шансове – вложени в тях, колегиалните усърдия, приятелствата, мечтите, споделените успехи и неуспехи, възторзи и униния, радости и тъги, са способни да просъществуват – не само до достойния юбилей, но и нататък.

Нека повярваме в това и да си го пожелаем.

ВСИЧКИТЕ НАШИ СЛОВА

(Слова за филологията)

Доц. д-р Елена Гетова –
заместник-декан на Филологическия факултет

Българската словесност, тя започва с живите бдения на първите светители в храма на словото и достига до нас чрез изстраданото им познание. Посланията на просветените люде чертаят посоките на българското слово и закодират в писмена неговото безсмъртие…Всички сме частици от това безбрежно море от думи. Думи, които изписват всичките наши слова. И аз чета с почит следите на великите ни предшественици. Словото ми търси вдъхновение в завещаното ни от тях.

Свещицата ми догаря и смътно осветява последните букви, които изписвам в мрака. Зная, че това, което оставя, ще ме наследи, защото с душата си осъзнавам, че съм нищожна искрица от безбрежния божествен промисъл…

Пламъчето ще прогори пергамента, капка восък ще направи дупка и ще остави незаличима следа в ръкописа, а е така важно да пиша. Да свидетелствам за онова, което не видях с очите си, но почувствах с душата си. Дочувам онези стъпки, тихи и свещени, които отвеждат Философа до необятното божествено откровение:

„В началото беше Словото и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото“ *(из Пространното житие на Константин-Кирил Философ от Климент Охридски).*

Сред величествени победи и болезнени падения камбаните на царствения град Търнов ще отзвучат като за последно в прощалните слова на Патриарха и всичко ще потъне в мрак и печал. Онази българска печал по погубеното и неопазено средновековно величие и царственост. И така беше много години, но словата ми възкръснаха и аз с нова сила възвестих на простите българи с просто написаното, че не е срамно да се наречеш българин, че неразумни и юроди са онези, които се отричат от своя род и език. Думите на предците ни, думите, изречени или изписани, словата, творящи надеждите и увековечили страданията на дедите ни. О, пресвещени старини!

Вжето се врязва в плътта ми, дъхът ми секва и последните отблясъци от гаснещия зимен ден премрежват очите ми. Вися на него със страшна сила, вихрове гонят тръне в полето, жените плачат, пищят децата… Народе????

Ах, утре, като премина през тиха бяла Дунава, момчетата ми ме следват и ми вярват. Но стига ми тая награда, да каже нявга народът, умря сиромахът за правда, за правда и за свобода…

Свободен съм! Свобода от всякакви условности и задължения. Усещам любимата си миризма: миризмата на параходите и железниците, на машинно масло и на пътешествия, дочувам свирката на потеглящия от Пещенската гара трен – към Европа, а после с парахода до Чикаго и назад.

Главата ми е кървав фенер с разтрошени стъкла, аз умирам под кота 506, ще открият стъкленото ми око в масов гроб, а костите ми ще са се смесили с костите на стотиците избити, но зная, че септември ще бъде май.

Сънно тракат релсите във мрака, от умора ставите ме болят, някой ще въздъхне: не очаквам, не, очаквам, чака ме светът…

Тази вечер, когато заспивам, виждам Витоша – тъй загадъчна и нежна, като теменужен облак в лунно-сребърни води…

Долавям звън на камбани от Преспа и железният светилник мъждука по пътя ми към възжеланата свобода. Свободата отново. Този път в словото.

По пладне, още докато го браня от кучетата, ще позная, че човека го гони някаква беда, и ще му кажа да върви все по теля, по теля, защото познавам болката: Колко много мъка има по този свят, Боже… Горещото пладне на българската тъга по бялата лястовица.

Две хубави очи ще ме изпратят с нежен поглед в отвъдното и нозете ми ще нагазят в онази луда трева, от която няма измъкване, а има само забрава…

Доц. Елена Гетова по време на тържеството в Кукления театър

А игликите ще светят като последните догарящи свещици на една юнашка, смълчана, но величествена Игликина поляна, където ще оставя костите си. Во стаичката пръска аромат оставената от Нея китка цвете. Люлякът ще ми замирише и ще повярвам, че мойте песни все ще се четат….

Скъпи колеги,

Каквото и да добавим, премахнем, включим или изключим от тази наша българска словесност, тя ще остава непокътната във времето…. ще чертае кръстопътната ни участ и ще ни възвестява онова минало, без което не можем.

Тя е в кръвта ни, с нея сме закърмени, на нея сме обречени, с нейната дамга сме белязани, нейната орис споделяме.

Дълголетието не е мерило за вечност. Половин век стига, за да си направим личната равносметка в края му, че словото ни е маркирало, оставило е следи във всеки един от нас, че ни е споделило тайните си или ни е спестило от красноречието си. Половинвековната пловдивска филология е нашата памет за филологическото, нашето възраждане на вярата в българската реч, нашата принадлежност към дедите ни – словесните хора. Тя е всичките наши слова, ако перифразираме написаното от единствения български творец, лидер в световна класация за литература. Най-сетне – световното признание за нея – българската литература!

Всяка крачка към нея е чрез Вярата е и крачка в Словото, в битието на познанието; към поуките от историята, философията и филологията. Такава ще да е била мисията и на Константин-Кирил. Да събере единството на Божественото знание независимо от разделението на човешките езици. Да съгради Вавилонската кула на дръзкото Богопознание въпреки култа към триезичието. Кулата до Бога, обединила различни хора и езици, е чудо, „възможно само в света на християнската мистична представа за доближаване до Бога“ – доближаване чрез изпитания, усилия, страдание и вяра. Такава е логиката на богоравния акт на въплъщаването в слова… Такава е плътта на словата български!

Честит юбилей, филология! Честита половинвековна история на Пловдивската филологическа школа, която като по божествено чудо събира в единство толкова много езици, приютява гостоприемно такова многообразие от изследователи, въплъщава непрестанно изгражданата кула на многогласието в науката! Честито чудо на светлината на словата, скъпи колеги!

Честит юбилей! И нека влезе Авторът! Защото мястото му е запазено на сцената на историята и той никога няма да слезе от нея.

Лауреатите от литературния конкурс на вестника

В тазгодишното издание на литературния конкурс, организиран от вестник „Пловдивски университет“, участваха над 50 студенти, представители на всички факултети. Журито в състав: доц. д-р Аделина Странджева от катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ и Тильо Тилев – главен редактор на вестника, определи наградите в двата раздела на конкурса.

Поезия

I награда – Радослав Христов, „История и чужд език“, 4. курс;
II награда – Албена Шуманова, „Актуална българистика“, литературоведски профил;
III награда – Мина Найденова, „Българска филология“, 1. курс;
Поощрителна награда
Михаела Начева – „Български език и английски език“, 3. курс;
Симона Тодорова – „Педагогика на обучението по математика, информатика и информационни технологии“, 2. курс.

Проза

I награда – Габриела Дамянова, „Българска филология“, 4. курс;
II награда – Стела Гагалиева, „Английска филология“, 2. курс;
III награда – Надежда Тонева, „Психология“, 4. курс,
Поощрителна награда – Венцислава Писачева, „Приложна лингвистика“ (немски език с втори чужд език), 1. курс.

На наградените – честито! На останалите – успех в следващите издания на конкурса.

МИНА НАЙДЕНОВА

Трета награда за поезия

СРЕДНОЩНА РОМАНТИКА

Ласкателство е за един безделник като мен
да легне под узрелия
орех, да рисува
с ирисите си звездния
прах и това да се приеме.
И за секунда да не се отрече.
Дори за миг.
Като върху безкраен пергамент изписвах всичко,
що зная, що любя и вкусвам –
сладкия септемврийски вятър, солените мокри треви
и горчивината на лунния йолит.
А мастилото – от ума ми идваше
и нямаше ни начало, ни край...
Като комета,
чиято опашка оставяше следа не в небесата,
а в моята душа.
А каква драма бе
да забележа как щурците
ми шушнат една приказка,
пеят за продължителната отдаденост
и почит към мрачния небосвод!
Ако думите бяха там,
къде съм аз?
В коя равнина можех да открия собствения си
аромат и да не ми дъха на летен спомен?
Някъде далеч бях, там,
където душа не стъпва…

Вестник „Пловдивски университет“
ISSN 2815-4592 (print), ISSN 2815-4606 (web)
Главен редактор: Тильо Тилев, тел. 032/261 477
Електронна поща: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg
Коректор: Гергана Иванова. *Предпечат:* Георги Ташков
Печат: Пловдивско университетско издателство
Адрес на редакцията: Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24

Наградените в конкурса за превод от славянски езици

В чест на юбилея от откриването на първите филологически специалности в ПУ „Паисий Хилендарски“ Катедрата по славистика към Филологическия факултет организира Национален студентски конкурс за превод от чешки, полски, сръбски и хърватски език, в който взеха участие студенти освен от нашия университет още и от СУ „Св. Климент Охридски“. Бяха предложени две стихотворения и художествена проза, като всеки от участниците имаше право да избира дали да се включи и в двата раздела, или да избере само единия от тях.

Съставът на журито, е както следва: за превод от чешки език – проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова, гл. ас. д-р Борислав Борисов и гл. ас. д-р Катерина Томова; за превод от полски език – проф. д.ф.н. Маргрета Григорова от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, доц. д-р Димитрина Хамзе и доц. д-р Лилия Иванова (ПУ); за превод от сръбски и от хърватски език: доц. д-р Дарина Дончева, гл. ас. д-р Вяра Найденова и преп. Гергана Иванова. Бяха определени следните награди:

- за превод на проза от чешки език: първо място за Ана Стойкова (СУ „Св. Климент Охридски“) и две втори места – за Анна Стайкова и Боряна Трайчева от същия университет;
- за превод на поезия от чешки език: две втори места – за Емилиана Костадинова (ПУ „Паисий Хилендарски“) и Анна Стайкова (СУ „Св. Климент Охридски“);
- за превод на поезия от полски език: първо място за Михаела Тимофеева, второ място за Йоан Славков и трето място за Жулиана Желева (и тримата от СУ „Св. Климент Охридски“);
- за превод на проза от сръбски език: първо място за Милена Тодорова (ПУ „Паисий Хилендарски“), второ място за Антонина Миткова (СУ „Св. Климент Охридски“);
- за превод на поезия от сръбски език: второ място за Милена Тодорова (ПУ „Паисий Хилендарски“);
- за превод на проза от хърватски език: първо място за Антонина Миткова (СУ „Св. Климент Охридски“);
- поощрение за Йоаннис Армирас-Георгоянис (първи курс, ПУ „Паисий Хилендарски“) за участието му в конкурса за превод на поезия и проза и от сръбски, и от хърватски език.

Честито на отличените!

АДАМ ЗАГАЙЕВСКИ

КРАЛЕ

Студент съм…
Бяха такива дни, където се разхождах леко гладен,
леко замаян, а желанието кънтеше в главата ми.
Леко самотен, някак щастлив, някак си
влязъл в ролята на самия себе си,
слушах музика, а музиката беше дива,
с удивление гледах ренесансовите дворци,
навестявах бедните ни крале във Вавел
и се опитвах да ги разведря,
и трябваше малко да послъгвам, но така или иначе
слагаха пръст пред бледите си устни
и ме молеха да замълча. Беше зима,
снегът задушаваше цветята и гласът
на съдбата трудно можеше да ми отвърне.
Такова беше. Вълнени ръкавички. Амин.

Превод от полски:
Михаела Тимофеева

ЮБИЛЕЙНО ЮБИЛЕЙНО

Двадесет и петата национална научна конференция за студенти и докторанти „Заветът на словото“

Божидар БОЯДЖИЕВ – Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

За Филологическия факултет на Пловдивския университет 2023 година е изпълнена с юбилеи. След 25-ата олимпиада по морфология на съвременния български език и 50-годишнината от основаването на филологическите специалности в ПУ поредния знаков юбилей отбелязва и любимата на младите изследователи филолози Национална научна конференция за студенти и докторанти, която чества своето четвъртвековно издание.

18 и 19 май 2023 г. бяха дните, в които под егидата на Филологическия факултет бе проведена Двадесет и петата национална научна конференция за студенти и докторанти под надслов „Заветът на словото“. За разлика от предишни издания на престижния научен форум, които бяха посветени на личности със значими приноси в развитието на българския език и литература, тази година акцентът беше върху половинвековния юбилей на филологиите в нашия любим университет.

Откриването на конференцията

Както е известно, организатори на конференцията са Филологическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“. Докладчиците – над 60 студенти и докторанти от ПУ „Паисий Хилендарски“, СУ „Св. Климент Охридски“, ШУ „Еп. Константин Преславски“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – представиха по увлекателен и атрактивен начин научните си разработки, защитавайки достойно своите идеи в хода на оживените дискусии. Научните им разработки бяха оценявани по традиция от изявени учени – преподаватели от различни български университети.

Участниците в конференцията и членовете на журито

В края на първия конферентен ден бе предвидена културна програма. За разлика от познатите досега срещи със съвременни български творци този път „арена“ на празника беше Учебният театър на Пловдивския университет, където талантливи студенти представиха своите дарби пред аплодиращата ги публика, която съпреживя емоциите на участниците в празничния концерт, посветен на годишнината. Атестат, доказващ за пореден път здравата връзка между факултетите в университета. Красивите и емоционални изпълнения в празничния концерт бяха дело на Екатерина Караджова, Стойо Фитнев, Петър Дичков, Мариан Минчев, Георги Иванов, Надежда Ненкова, Елена Георгиева, Росен Нешков, Иван Иванов, Исмаил Исмаил, Александър Капралов, Стефани Желязкова, Даян Вучков, Мария Красимирова, както и Мариела Лентова заедно с фолклорен оркестър. Те успяха да вдигнат на крака публиката в Учебния театър, което беше сигурен знак за техния ползотворен труд и безспорен талант. Талант, който получава изява „под прожекторите“ благодарение на преподавателите проф. Веселин Койчев, доц. Диана Станчева, д-р Майа Бошева, д-р Станка Даутовска, д-р Зоя Капон и Георги Найденов. Главният „виновник“ за реализацията на събитието в театъра пък бе проф. Таня Бурдева – ръководител на катедра „Музика“.

След края на празничния концерт дойде време и за „черешката на тортата“ в изпъстрената с радостни събития програма на конференцията, а именно – празничния коктейл. Тази година той се завърна в своя „дом“ – любимото на поколения студенти и преподаватели от Пловдивския университет кафене „Ф10“, назовавано с широка усмивка от посетителите си „десети факултет“ на пловдивската алма матер. Друг интересен щрих от събитието бе и появата на красива празнична торта – подарък за участниците в коктейла от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. След поредица от щастливи емоции, споделени усмивки, снимки и разговори, ознаменували пъстрия празник, именно с коктейла беше сложен и финалният акорд на първия конферентен ден.

След края на втория конферентен ден дойде време и за най-вълнуващото събитие за участниците – церемонията по награждаването на отличилите се млади изследователи филолози в секциите по езикознание и литературознание.

В литературоведската секция традиционно си дадоха среща участници с доклади, насочени както към българската, така и към световната литература. Богатата тематична палитра за пореден път доказа таланта на филолозите в сферата на литературознанието. Наред със солидното присъствие на участници, журито награди и сериозен брой от тях. Традиционно силно бе присъствието на студентите от Софийския университет, които „окупираха“ челните позиции в научната надпревара: Златина Дамянова, Йоан Василев и Силвия Николова са носителите на първа награда при бакалаврите. Журито по литературознание присъди цели шест втори награди, а техните носители са: Мария Костова (ПУ „Паисий Хилендарски“), Мария Георгиева (СУ „Св. Климент Охридски“), Борис Бисеров (ПУ „Паисий Хилендарски“), Елина Венкова (СУ „Св. Климент Охридски“), Кристина Георгиева (СУ „Св. Климент Охридски“), както и Александър Димитров (също от СУ „Св. Климент Охридски“). Третите награди бяха пет. Техни носители станаха: Василена Копаранова (СУ), Божана Бонева (ПУ), Йоанна Янева (СУ), Габриела Иванова (СУ) и Александра Грозданова (СУ). При бакалаврите литературоведи не бяха присъдени поощрителни награди. При магистрите журито не

На стр. 17

Духът на възрожденската библиотека

Елица СТЕФАНОВА – I курс,
спец. „Български език и английски език“

С моите колеги имахме възможността да се насладим на едни различно представени лекции, които бяха изнесени в Народната библиотека „Иван Вазов“ от д-р Петко Георгиев – завеждащ отдел „Специални сбирки“, и от нашия преподавател по възрожденска литература – доц. д-р Елена Гетова. Имахме също удоволствието да разгледаме множество редки ръкописи и печатни издания от епохата на Българското възраждане.

Специално за мен ценно бе не толкова онова, което научих и което премина през съзнанието ми като факти тогава, а онова, което преживях в този ден. И първото не бе без значение, разбира се. Информацията, с която се запознах, беше много интересна и полезна. Но аз вярвам, че най-ценно е онова знание, което се е превърнало в опит, което е било не само осмислено, но и се е докоснало до дълбините на човешката душа, оставяйки там трайни следи. В хладното, енциклопедично, чисто рационално знание няма нищо лошо, напротив – необходимо е. Но то по-лесно избледнява и се забравя, по-трудно бива прилагано на практика и не променя значително човека, не го прави по-добър. Изпитаното, изстраданото знание, от друга страна, става неделима част от човека, превръща се в една направляваща го сила, която винаги е с него и го води, без значение дали той го съзнава, или не. Изпитвам дълбоко уважение към всички преподаватели, които се опитват да дадат именно такова знание на аудиторията си, които се стараят да достигнат до сърцето на всеки един от нас. Доцент Гетова се справя успешно с тази задача и в рамките на аудиторните ни занятия, но лекциите, изнесени в библиотеката, се оказаха много по-различни, защото визуализираха представеното знание.

Да се докоснеш до възрожденски книги в оригинал, е вълшебно! Някой би казал: „Това са просто хартия, мастило и пожълтели страници“. Обаче, мисля си, не е съвсем така. Тези книжни тела са като живи и носят духа на своята епоха и на своите създатели. Всеки, който е достатъчно чувствителен, може да го усети.

Докато д-р Петко Георгиев държеше „Часослова“ пред нас и разказваше, аз се пренасях в едно друго време, представях си свещениците, които са се трудили с любов и усърдие над него. И сякаш можех да усетя тази тяхна любов, пламъка, който е горял в сърцата им, силната им вяра. Тези хора оживяваха пред мен и аз трепереx пред величието и силата на техния дух. А когато по-късно доцент Гетова зачете остроумните съвети за благонравие от учебника, преведен от книжовника и журналиста Христо Ваклидов, всички се смяхме с глас. После, когато обсъждахме възрожденската публицистика, аз можех да разбера проблемите на онова време, да усетя гнева на журналиста, крещящ от страниците на възрожденската преса, почти да чуя ироничния тон в някои от публикациите, да се усмихна на сатиричните им находки. Чувствах се близо до тези хора и до тяхното време.

Студентите заедно с доц. Елена Гетова и д-р Петко Георгиев

И тогава за пореден път се убедих, че интелектуалците от епохата на Българското възраждане са били личности, надарени с един наистина изключителен дух, но същевременно са били просто хора. Да, особено смели, интелигентни, даровити, обществено ангажирани хора, но все пак и такива като нас. Което означава, че техните житейски избори са пример за онова, на което е способен човекът. Това може би е най-ценният урок, който взех от магичното свързване с тези български книжовници.

Необикновените личности на Българското възраждане са най-добрият пример за това как човек трябва да живее. И все по-често си мисля, че трябва да възродим възрожденското.

Да, просто една лекция, хартия, мастило и пожълтели страници, но вижте какво преживях аз – един от многото студенти, които бяха част от тази магия. И представете си какво може да са изпитали другите в тази зала! Всеки – нещо различно, но може би също като мен – и нещо вълшебно.

Двадесет и петата национална научна конференция за студенти и докторанти...

От стр. 16

присъди първа награда. Двама отличени участници си поделиха втора награда: Ирина Витанова от ПУ и Иван Георгиев от СУ. Трета и поощрителна награда също не бяха присъдени.

Благодарение на тазгодишното солидно участие на бакалаври и магистри в езиковедската секция наградите и тук бяха многобройни, но безспорно заслужени. При бакалаврите езиковеди бяха спечелени три първи награди. Техни носители станаха Диана Андрова (СУ), Елица Маринова и Деница Петрова от ПУ. Вторите награди бяха две: на Стефан Мартинов (СУ) и Патрик Михайлов (също от СУ). Третите награди отидоха при четирима студенти: Кристин Миланова (СУ), Николай Боев (ПУ), Владимир Александров (СУ), както и Самуил Радилов (СУ). Журито по езикознание раздаде и три поощрителни награди: на Цветелина Александрова (СУ), Тонислав Йотов (СУ) и Маринела Гетова (ПУ). При магистрите журито присъди първа награда на Божидар Бояджиев от ПУ „Паисий Хилендарски“. Втора награда получи Лъчезара Добрева от ШУ „Епископ Константин Преславски“. Трета награда не беше присъдена, докато поощрителна награда спечели Красимира Китанова (ШУ).

Следващата стъпка в сценария бе представянето на петия том от годишника „Verba iuvenium“ („Словото на младите“), в който са поместени отличените доклади от предходното издание на научния форум. Главният редактор на сборника – доц. д-р Красимира Чакърова, изказа удовлетворението си от реализацията на поредния том, като отличи безспорния принос на всеки от членовете на редакционната колегия, в това число и на младите учени филолози от Пловдивския университет.

Юбилейното издание на Националната научна конференция за студенти и докторанти завърши в познатия неповторим стил – с традиционните снимки пред главния вход на пловдивската алма матер, където участници и жури споделиха първите емоции от изминалия вече научен форум. Поредният филологически триумф на словото беше белязан от знака на младостта, таланта и труда на младите изследователи, останали в историята на юбилейната конференция.

Най-древното селище, което и до днес носи името *Българи*, в Средна и Западна Европа

Димитър ДУНКОВ

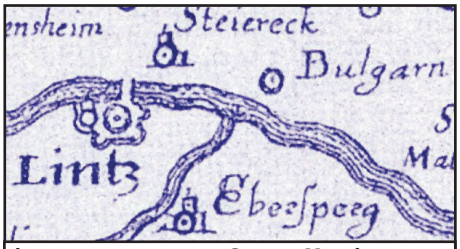
Българските следи в днешна Австрия са едни от най-ранните в Европа. Началото им е от средата на VII век сл. Хр. и директно е свързано с панонските българи в рамките на Аварския хаганат, т.е. Алциоковите или Алцековите българи.

Това е селището Пулгарн (нем. Pulgarn) и някогашният едноименен манастир там. Те са на 6 км от Линц, областния център на Горна Австрия, и близо до левия (северния) бряг по течението на Дунав. Намират се в южния край на района Среден Мюлфиртел (Mühlviertel), т.е. Воденичния район, който е част от Бохемия (нем. Böhmen/Бьомен, чеш. Šumava/Шумава).

Названието Pulgarn буквално означава – *Българи*, *Българите*. То и другите регистрирани наименования на селището, производни от нем. Bulgaren/*Българи*, са добре документирани през вековете и упоменати в изследвания на австрийски учени върху региона. Тук накратко ще разкажа за историята на Пулгарн.

През 631 – 632 г. Аварският хаганат е в упадък, белязан с династични борби. Панонските българи използват това – опитват се да се отцепят от властта на аварите или да изместят аварската върхушка и сами да поемат управлението над хаганата.

Съвременникът на събитията Фредегар (Fredegarius Scholasticus) отбелязва в хрониката си от 642 г. (с отделни добавки до 659 г.), че

Фрагмент от карта на Среден Мюлфиртел

българите, начело с Alciocus (Алциок или Алцек), губят битката с аварите и през 632 г. са принудени да напуснат Панония. Около 9000 от тях се отправят на Запад към Бавария. По заповед на франкския крал Дагоберт I (Dagobert I, 623 – 639) около 6000 от тях са избити.

Предполага се, че костите им се пазят в манастира „Свети Флориан“ (Sankt Florian), на 15-ина км от Линц.

По-голямата част от спасилите се българи, начело с Алциок, успяват да преминат през земите на алпийските славяни (предците на днешните словенци) и намират убежище при лангобардите в Северна Италия. Окончателно се заселват в Беневент/Benevent, днешният Беневенто/Benevento, на около 70 км североизточно от Неапол. Дотук това е по-известната съдба на част от Алциоковите българи.

Изглед към Bulgari-Platz в Линц

Поне две групи от българите не се изтеглят към Северна Италия. Една част от тях се установява в Залцбург, а друга се заселва недалеч от днешния Линц. По онова време земите на днешните области Залцбург и Горна Австрия са към Бавария.

В средата на VII век населението в Среден Мюлфиртел вече е било смесено – немскоезични и славяни, за което свидетелства топонимичният материал с германизирани архаични славянски лични и фамилни имена, прилагателни и др. (напр. хидронима Rechitz, Речиц, от rěčica/рячица, на свой ред деминутив от rěka/ряка, река).

Местните са назовали селището на новодошлите българи *Pulgarn*. Името се извежда от баварското старовисоконемско название на българите Pulgára. То насочва към особено диалектно произношение или самоназвание на тази част от панонските българи.

Другото старонемско название на българите е *Burgar*/Бургар, което говори за друго диалектно произношение, самоназвание или клон на древните българи. От Burgar се извеждат названието Burg/Бург – *оградено селище*, по-късно *крепост*, *град* (напр. Залцбург/Salzburg, *„Сóленград, Град на солта“*), и производните от него *Bürger*/бюргер (*„гражданин, жител на града“*) и др. Бургар асоциира със старотюркското наименование на българите и поселенията им – Бурджан/Burdžan.

Допускам, че в Средна и Западна Европа с *Burgar*/Бургар са назовавани хуно-българите от IV – V в. и в тогавашната немскоезична лексикална система то е по-ранно от наименованието *Pulgára*.

Но да се върнем в VII век.

Установилите се в областта Залцбург Алциокови българи се християнизират. В *списъците на монасите* от манастирите „Свети Петър“/Sankt Peter (основан през 696 г.) и на Матзее/Mattsee (основан през 770 г.) са споменати монаси с личното име *Pulgar*/Пулгар (= *Българин*), а също и топонимът/селището *Pulgarn*/Пулгарн (= *Българите*).

Монаси от залцбургския манастир „Св. Петър“ са изпратени в Пулгарн, за да основат там обител. Вероятно те са имали мисионерска поръка за стабилизиране на християнството в област, която тогава е граничела с Аварския хаганат и с все още нехристиянизираните славяни в Панония и Бохемия. Логично е да се предположи, че тези монаси са били потомци на Алциоковите българи и са запазили езика на предците си, което е облекчило мисията им. Основаната обител местното население назовава, също както и селището, Pulgarn/Пулгарн, т.е. *Българите*, *Българския манастир*, *Манастира на българите*.

Най-ранното споменаване на селото и манастира е в грамота на епископа на Пасау Улрих от 1111 г. (там се казва: *ad Pulgarin*). През изминалите дотогава почти четири века жителите му са християнизирани и германизирани.

През 1303 г. към обителта (с готическа църква) е основан лазарет (*hospitale in Pulgarn*, както се споменава в съответната грамота). Манастирът тогава е под патронажа на виенския орден „Свети Дух“. През 1328 – 1329 г. се основава и женски манастир и така се оформя един манастирски комплекс.

През 1342 г. двойният манастир (мъжки и женски) е вече самостоятелен, но в следващите векове има доста трудна съдба. През 1424 г. е опожарен от хуситите. По времето на Реформацията манастирът е в упадък и е разрушен. През XVI век е изграден наново, а през 1609 г. унгарският крал Matthias Corvinus Hunyadi/Матиас Корвинус Хуниади го предава на Йезуитския орден в Линц. В резултат манастирът е рекатолизиран и барокизиран. През 1773 г. кайзер Йосиф II, синът на Мария Терезия, секуларизира Пулгарн и впоследствие той е откупен от близкия манастир „Св. Флориан“. По време на Втората световна война в Пулгарн са намерили убежище монасите на „Св. Флориан“, преследвани от националсоциалистите.

През вековете селището и манастирът са упоменати в документи с най-различен характер: над 40 са упоменаванията му между XII и средата на XIX век. Най-често като Pulgarn, но и под названията, съотв. изписванията *Pulgara, Pulgaren, Bulgarn, Closter Bulgern, Schloß Bulgarn* и т.н. Например в едно сведение от 1827 г. Пулгарн е назован с няколко от употребяваните за него названия: *Pulgarn, Pulgara, Bulgarin* (Пулгарн, Пулгара, Булгарин – Д.Д.) *е едно село с дворец и 23 къщи*.

На стр. 19

Димитър Дунков е завършил българска и руска филология в Шуменския университет през 1977 година. През 1982 – 1987 г. е бил редовен аспирант (докторант) в Института за славистика и балканистика на Академията на науките на СССР в Москва. Научните му интереси са в областта на палеославистиката.

Преподавал е в Шуменския университет (1977 – 1987) и Пловдивския университет (1987 – 1998), бил е гост лектор в университетите на Залцбург, Австрия (1993 – 2005), Гьотинген (2005 – 2007) и Пасау (от 1998 насам), Германия.

Основател и водещ на програмата „Радио България“ на немски и български на вълните на Radio FRO Linz (Свободното радио на Горна Австрия; от 2004 г. насам).

Съосновател и преподавател в Българското училище „Орфей“ в Линц (от 2008 насам).

Ден на езиците и културите, организиран от Катедрата по романистика и германистика

Гл. ас. д-р Боряна ТЕНЧЕВА

Езикът е огледало, в което се отразява самият народ, неговото културно богатство и история. Студентите, изучаващи френски, немски и испански език, показаха спецификата и красотата на езиците на тържество, посветено на 50-годишния юбилей от създаването на филологическите специалности в Пловдивския университет. Събитието премина под надслова „Ден на езиците и културите“ и беше проведено от Катедрата по романистика и германистика на 16.05.2023 г. в уютната обстановка на залата на читалище „Възраждане 1983“ в Старинен Пловдив. Празникът беше открит от заместник-ректора доц. д-р Надя Чернева, а приветствие от името на деканското ръководство на Филологическия факултет към организаторите и участниците отправи доц. д-р Елена Гетова. Доц. д-р Златороса Неделчева-Белафанте, ръководител на Катедрата по романистика и германистика, също поздрави гостите и представи накратко историята на катедрата.

Денят на езиците и културите премина при голям интерес

След официалните приветствия беше поставено началото на същинския празник, подготвен от студентите, изучаващи френски, немски и испански език, и техните преподаватели. Участниците показаха отлични езикови познания, вокални, танцови и поетични таланти. Първи представиха програмата си студентите от секция „Френски език“. В ролята на водещи на първата част от събитието на сцената излязоха студентките Изабел Илиева (3. курс, „Български език и френски език“) и Снежина Стойчева (3. курс, „Български език и френски език“). Мария Петрова (3. курс, „Приложна лингвистика с френски език“) прочете благодарствено писмо от името на студентите, изучаващи френски език, в което изразяват уважението си към преподавателите и техния труд. Снежина Стойчева (3. курс, „Български език и френски език“), Михаела Проданова (1. курс, „Приложна лингвистика с френски език“) и Илина Стоименова (3. курс, „Приложна лингвистика с френски език“) представиха своите презентации за Франция и френския език, за френското кино и френския шансон. Логично продължение бяха великолепните вокални изпълнения на три френски песни, изпълнени от Гергина Тончева (3. курс, „Приложна лингвистика с френски език“), Евгения Ангелова (2. курс, „Лингвистика с бизнес администрация с втори език френски“), Михаела Проданова (3. курс, „Приложна лингвистика с френски език“). Стихотворения на френски автори рецитираха Снежина Стойчева, Данаил Тодоров (2. курс, „Приложна лингвистика с френски език“) и Георги Тодоров (2. курс, „Френска филология“). Първата част на събитието завърши с общо изпълнение на песента на френски език „Пишем по стените“ на известния певец Демис Русос. Програмата продължи с участието на секция „Немски език“. Водещият Ивайло Радев (4. курс, „Български език и испански език“) покани на сцената Августина Проданова (1. курс, „Приложна лингвистика с немски език“) да представи авторско стихотворение, посветено на немския език и неговата значимост. За да потвърдят казаното в стихотворението, студентките Венцислава Писачева и Есра Ахмед (1. курс, Приложна лингвистика с немски език) запознаха публиката с интересната история на немския език, като потопиха зрителите в дебрите на неговата същност. Втората част от програмата, посветена на немския език, завърши с песента „Прекрасен непознат“ на Кони Френсис в прекрасното изпълнение на Ванеса Янчева и Паскуалина Георгиева (1. курс, „Приложна лингвистика с немски език“). В последната част от програмата се изявиха студентите с испански език, които рецитираха както стихове на испански автори, така и авторски творби: Ивана Иванова (3. курс, „Приложна лингвистика с испански език“), Мишел Вангелова (2. курс, „Гражданско образование, философия и испански език“), Радиана Иванова (2. курс, „Български език и испански език“). Публиката се пренесе в слънчева и страстна Испания с презентацията на Жанета Делчева (2. курс, „Приложна лингвистика с испански език“) на тема „Испания – страната на плажовете, сиестите и фиестите“. За предколумбовите цивилизации – маи, ацтеки и инки, разказа Божидария Райкова (2. курс, „Приложна лингвистика с испански език“). Андрея Драганова от специалността „Български език и испански език“ (4. курс) прочете разказ на Габриел Гарсия Маркес. Какво е испанската култура без китара и танц? Росица Петрова (4. курс, „Лингвистика с информационни технологии“) изсвири и изпя песента „Едно дълго пътуване“ на Марсела Гандара, а Лучия Комитова изпя прекрасно песента „Да започна отново“ на Пабло Алборан. Денят на езиците и културите приключи с романтично изпълнение на бачата – танца, чиято родина е Доминиканската република. Танцовата хореография беше пресъздадена от Иван Тимчев (2. курс, „Приложна лингвистика с испански език“) и неговата партньорка Светлозара Савова, студентка от Педагогическия факултет. Трудът и усърдието на всички участници, без които празникът нямаше да бъде същият, беше възнаграден с бурни аплодисменти от публиката. Доц. д-р Златороса Неделчева-Белафанте връчи на всеки един от тях грамота за положените усилия. Денят на езиците и културите даде възможност на зрителите и преподавателите от катедрата да се насладят на забележителните успехи на студентите при изучаването на чуждите езици и предостави възможност на участниците да разгърнат своя потенциал, като покажат колко всестранни интереси и таланти притежават. Всички изразиха надеждата си събитието да се превърне в ежегодна традиция.

От стр. 18

Най-древното селище...

Допреди 4 – 5 години в църквата се извършваха богослужения и концерти с църковна музика. Сега комплексът се преустройва за светски нужди – жилища, хотелски център за семинари и др. Особено ценният крилат олтар от XV век и други предмети от църквата се съхраняват в Областния музей на Горна Австрия в Линц.

Името *Българи, Bulgari* е доста представително в ежедневието на съвременния Линц. Един от големите площади и важен възел на градския транспорт на града се нарича Bulgari-Platz/*Площад България*. Той е на името на австрийския революционер Anton Bulgari/Антон Булгари. Потеклото му е от Znaim/Знайм, днешния Znojmo/Зноймо в Чехия, но е бил и в Пулгарн.

Добре е българската историография да включи Pulgarn, Пулгарн и съдбата на останалите в Бавария Алциокови българи като факт от нашата древна история, при това още преди основаването на Аспарухова България.

Използвани източници

Collins, Roger: Die Fredegar-Chroniken. Hannover, 2007.

Grammer, Martha u.a.: 700 Jahre Kirche zum Hl. Georg in St. Georgien/Gusen. Gusen, 1988.

Brandl, Manfred u.a.: 700 Jahre Markt – 500 Jahre Stadt Steyregg. Steyregg 1982.

Hohensinner, Karl u. Wiesinger, Peter: Die Ortsnamen des politischen Bezirkes Urfahr-Umgebung. Mittleres Mühlviertel. Wien, 2006.

Pohl, Walter: Die Awaren. Ein Steppenvolk in Mitteleuropa 567-822 n.Chr. C.H.Beck. 2. Auf. München, 2002.

Sandgruber, Roman: Genozid der Bulgaren. - In: Oberösterreichische Nachrichten, 18.02.2023.

IN MEMORIAM

Доц. д.ф.н. Петя Бъркалова: генеративната граматика – една от най-вълнуващите парадигми в съвременната хуманитаристика

Публикуваме този текст в памет на починалата неотдавна наша колежка и приятелка доц. д.ф.н. Петя Бъркалова. Текстът е печатан за първи път през 2022 година в 12. брой на изданието HOMO SCIENCE.

Доц. Петя Бъркалова

В продължение на повече от 40 години доц. д.ф.н. Петя Бъркалова създава и върви по своя пътека в генеративния синтаксис на българския език. Така тя обогатява научното знание в областта и разкрива нови възможности за учени и студенти, решили да поемат по този път.

Докторът на филологическите науки Петя Бъркалова е ученичка и последовател на проф. Йордан Пенчев и заедно развиват синтактичната теория на Ноам Чомски в България.

Най-силно чомскианството получава прием в катедрата „Български език“ на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, където Петя Бъркалова е преподавател от 16 февруари 1981 година до момента. Научната ѝ кариера започва като асистент на проф. Пенчев, а по-късно Бъркалова определя Пловдивската синтактична школа като „нова парадигма, която се разраства и чрез научната продукция на водените от проф. Пенчев екипи в БАН, както и от неговите докторанти: Светла Коева, Мария Стамболиева, Светла Пачева, Диана Милева, Галина Петрова, Петя Несторова, Иванка Петрова и други“. Частните и професионалните разговори по проблемите на синтаксиса на Петя Бъркалова с учителя я окуражават и до днес да търси и открива нови изследователски полета.

Петя Бъркалова нарича генеративната граматика „една от най-вълнуващите парадигми в съвременната хуманитаристика“. Според нея „всички умове, които работят на това поле, са „зрящи“ и декодират вълнуваща реалност. Езикът е йерархичен и дискретен, по-точно отношението е на непосредствена съставност – „във във във“. Петя Бъркалова представя „Чомскианското прозрение“: от краен брой единици (речник, лексикон) по краен брой правила (конституентна граматиката, правила за свързване) се създава безкрайното множество от изречения или в този процес се изгражда език, който е безкрайно множество от изречения. Началото на изследователската кариера на Петя Бъркалова е поставено още преди да започне работа в Пловдивския университет – през 1979 година, когато тя завършва славянска филология (бохемистика) и втора специалност „Философия“ в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1992 година специализираният научен съвет по езикознание ѝ присъжда научната и образователна степен „доктор“ за успешно защитената дисертация на тема: „Синтаксис на глагола **съм** в българското просто изречение“. Връх в изследователската работа на Петя Бъркалова е брилянтната защита на дисертацията: „Българската синтактична традиция и пътят на синтактичния елемент на граматичното знание“ през 2020 година. Тогава тя придобива научната степен „доктор на филологическите науки“.

Петя Бъркалова владее няколко чужди езика – чешки, руски, словашки, сръбски, английски, и провежда много ползотворни специализации в чужбина. Посещава Университета в Санкт Петербург и при проф. Дмитриев работи по темата „Синтаксис и семантика на екзистенциалните изречения в славянските езици“, а по-късно е специализантка в Института по компютърна лингвистика в Пиза, Италия, където при д-р И. Проданоф и проф. Дж. Ферари работи по темата „Лингвистично моделиране. Формални теории за синтаксиса и семантиката“.

През годините Петя Бъркалова работи в духа на съхранение, развитие и опазване на българския език не само в България, но и зад граница. През 2002 г. е гост лектор в Белгия, в Университета в Гент, в Департамента по славистични и източноевропейски изследвания.

Тя провежда два продължителни лектората – единия в Прага, в Карловия университет, и другия в Италия – в Университета в Болоня. Първият – в периода 2002 – 2006 година, е осъществен в Института за славистични и източноевропейски изследвания в Прага, където е лектор по български език, литература и култура. Вторият лекторат е едногодишен и се случва през 2019 година в Университета в Болоня – Италия, кампус Форли. По време на лекторатите освен с преподавателска дейност Петя Бъркалова се заема и с организиране на срещи с известни български писатели, хора на културата и изкуството.

През 2005 година е автор и организатор на инициативата „Чуй България“ – лектория за студенти българисти на тема „Българска музикална диалектология“ във Философския факултет на Карловия университет – в партньорство с Посолството на Република България в Прага. Тогава организира и лектория с гост лектори виртуозите Петър Ралчев и Георги Янев.

През 2006 година е автор и организатор на инициативата „Българският Гергьовден – магическата мозайка на българския фолклор“ – концерт за студентите българисти и Ceepus/Erasmus студентите от Философския факултет на Карловия университет – в партньорство с Посолството на Република България в Прага. Участват виртуозите Иво Папазов, Петър Ралчев, Георги Янев и Стоян Янкулов. Събитието е проведено в Деня на Европа в Прага (9.05.2006 г.).

През 2009 година организира Открита катедра за студентите от специалността „Лингвистика с информационни технологии“ в рамките на работната среща „Приложение на информационните технологии в хуманитаристиката“. Темите на откритата катедра са: „Дигитални библиотеки и хуманитарни науки“ с лектор М. Добрева, „Западните езици – предимство или задължително условие за реализиране в IT областта“ с лектори Петко Мирчев и Радка Папазова от Булуърк.

За ползотворната си и богата дейност, свързана с популяризирането на българския език, култура и изкуство, Петя Бъркалова е удостоена през 2017 г. с грамота и почетен знак „Златен век“ – печат на цар Симеон Велики.

Тя е носителка и на колективната награда „Европейски езиков знак за качество” за 2007 г., присъдена от Европейската комисия за реализиране на проекта 100139-CP-1-2002-1-BG-LINGUA-L2 „Български език за чужденци“ – мултимедиен курс (награда за иновативни проекти в областта на преподаването и изучаването на чужди езици).

Научната дейност на доц. д.ф.н. Петя Бъркалова е отразена в над 80 научни публикации в страната и чужбина. През 1997 година Петя Бъркалова издава „Българският синтаксис – познат и непознат. Увод в университетския курс по синтаксис“, в който обяснява традиционното и новото поле на синтактичния анализ. Студенти и колеги определят монографията като основополагаща за тях и знанието за българския синтаксис – традиционно и ново. Лекотата, с която студентите четат и разбират този синтактичен труд, налага сред тях сравнението „Малкият принц за лингвисти“.

Успешно реализираните проекти през последните години, на които Петя Бъркалова е ръководител или член на колектива,

На стр. 21

Кавказ се запознава с делото на патрона на нашия университет Паисий Хилендарски

Доц. д-р Валентин ПЕТРУСЕНКО

Малцина от нас знаят, че от скоро време България стриктно изпълнява общата стратегия на Европейския съюз за донорско подпомагане на региони, които се нуждаят от структурна подкрепа. Един такъв регион с редица геополитически предизвикателства е Кавказ и там от няколко години се разгръща българската „Програма в помощ на развитието". Административно тя се координира от българското Министерство на външните работи, като конкретните посолства по места изпълняват оперативната ѝ дейност.

От две години такъв проект се развива и в Бакинския славянски университет, Република Азербайджан. Неговото заглавие е „Партньорство чрез език" и е насочен към подпомагането на българистиката в тази южнокавказка държава. Самият Бакински славянски университет има богата история – създаден е през 1946 година като педагогически институт за изучаване на руски език. През 2000 г. с прякото участие на тогавашния азербайджански президент Гейдар Алиев е преобразуван в университет, където започва да се развива преподаването на повечето славянски езици. Още от 90-те години там е положена основата за изучаване на български език, а след 2004 г. с официалната визита на тогавашния български президент Георги Първанов е открит Български културен център. Подписана е спогодба за сътрудничество със Софийския университет „Св. Климент Охридски", а БСУ е посетен от специална делегация и са дарени ценни книги за библиотеката. Така БСУ се превръща и в място за провеждане на български лекторат от 2020 г. и именно първият наш преподавател там – доц. д-р Бисерка Велева, е инициатор и координатор на посочения по-горе проект „Партньорство чрез език". Освен рутинната преподавателска работа проектът подпомага разширяването на двустранното ни сътрудничество. Важна стъпка за този проект беше първата официална визита на ректора на БСУ д-р Анар Нагиев в България, включваща посещение на три наши висши училища – Софийския университет, Великотърновския университет и Пловдивския университет.

При гостуването си в Пловдивския университет ректорът на Бакинския славянски университет д-р Анар Нагиев (първият отляво) бе посрещнат от доц. Надя Чернева, проф. Теменужка Йовчева и доц. Валентин Петрусенко

От страна на ПУ азербайджанската делегация бе приета от заместник-ректорите проф. д-р Теменужка Йовчева и доц. д-р Надя Чернева и съвсем спонтанно тогава бе предложена възможността в БСУ да се представи безвъзмездно дарената от ПУ мобилна изложба, посветена на делото на Паисий Хилендарски. По време на честванията за 24 май тя бе представена на студентите на БСУ и те проведоха практически семинар по темата за възрожденската ни историография. Събитието беше отбелязано в рамките на тържественото честване на 24 май от новия български посланик в Баку Н. Пр. Румен Стоянов и уважено от много гости. Дарената от ПУ мобилна версия на изложбата за Паисий Хилендарски остава в БСУ и в бъдеще също ще бъде експонирана на студентите, които през тази академична година наброяват около 50 души, обучаващи се в два факултета.

От стр. 20

Доц. д.ф.н. Петя Бъркалова...

са: BG051PO001-3.3-03.-0083 „Студенти по пътя на книгата – практически курс по книгоиздаване" (2010 – 2012); BG051PO001-3.1.07-0024 „Пазарно ориентирани модули в хуманитарните професионални направления", финансиран от ЕСФ (2013 – 2015); BG051PO001-4.3.04-0064 „Пловдивски електронен университет (ПеУ): национален еталон за провеждане на качествено е-обучение в системата на висшето образование" (2013 – 2015).

Благодарна съм, че Петя Бъркалова е мой учител, приятел и колега и от 2010 година заедно организираме Европейската нощ на учените в град Пловдив. От 2015 година издаваме сборници с интервюта, а тя е главен редактор и автор на предговорите в тях. Заедно с журналистката Ваня Драганова публикуваме интервюта на учени и хора на изкуството от град Пловдив: „Хора на науката. Университетът убежище на мисълта" (2015); „Хора на изкуството. Многоликите превъплъщения на таланта" (2018); „Хора на изкуството. Новото поколение и духовният свят на човека" (2019); „Будителите на 21. век. Учителите като повелители на промяната" (2020); „Пловдив и смислоносците. Девет истории за принадлежност" (2021).

През 2020 година Петя Бъркалова съвместно с Ива Неделева (ИТ специалист) създават синтактичната игра „Питанките на МеСиЗА" и въвеждат в университетския курс по синтаксис игровия подход на обучение. Авторките определят „МеСиЗа" като игра за напреднали, която се базира на университетския курс по новобългарски синтаксис и изисква аналитични умения. Теоретичният модел на изречението следва правилата на структурата на фразата. Основният принцип на езиковия анализ, който е представен като игра, е насочен към структурата на изречението в българския език. Развиват се умения за представяне на структурни графични изображения. Функцията на думите като части на изречението се представя чрез синтактични проекции, които се конфигурират от учениците, и това развива критичното им мислене. Авторките предоставят на учениците изцяло нов образователен инструмент, като създават пилотната версия на „The MeSiZa's Questions" (граматична игра за Meta Language Symbolic Representation). Авторките предлагат по-нататъшно сътрудничество и партньорство на учителите по български език за прилагане на този новаторски подход в обучението в училищата.

Под ръководството на доц. д.ф.н. Петя Бъркалова успешно защитават своите дисертации и разперват криле докторантите, които тя определя като „трето поколение генеративисти": Ангел Маринов (2002 – 2005), на тема „Специфика на диалогичната реч във филма и нейният превод"; Димитър Георгиев, на тема „Копулативен тип предикативни отношения в българското сложно изречение" (2006), Христиана Кръстева, на тема „Словоред на въпросителните думи в българската просто изречение" (2021).

Петя Бъркалова е член на Съюза на учените в България; член на Дружеството на филолозите българисти; член на научния съвет към Филологическия факултет на Пловдивския университет; експерт към Националната агенция за оценяване и акредитация; член на Европейската мрежа на изследователите EURAXESS.

Със сигурност пропускам събития, дейности и факти от многоликия, но с ясна посока научен път на доц. д.ф.н. Петя Бъркалова. Биографията ѝ е съставена от три взаимносвързани части: дела, слово и духовност. Няма да разберем нито една част сама по себе си, ако не познаваме останалите две. Петя Бъркалова е преди всичко жена, майка, учител, който предава знанието, дава корени и крила на своите ученици, за да развиват и да създават нещо достойно за българската езикова традиция. Тя вярва в човешкия потенциал, цивилизационните послания на поколенията и новите технологични възможности, в любовта към научното познание. Петя Бъркалова води „битки на ума" за българската култура и език.

Доц. д-р Весела КАЗАШКА

Отборите на университета – с втора и трета награда в националната студентска олимпиада по езикова култура

Третата национална олимпиада по езикова култура за студенти първокурсници от филологически специалности се проведе на 12 и 13 май 2023 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски". В нея участваха общо 16 отбора от всички държавни университети в България, включително два отбора от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски". Първият от тях беше в състав: капитан – Ива Георгиева, и членове – Ирина Тимонова, Мина Найденова, Неделин Неделчев и резервата Стефани Пармашка, а вторият беше с капитан Димана Димитрова и членове: Жени Бакалова, Йоанна Колева, Шерифе Читчи и резервата Николета Богданска. Те бяха отлично подготвени и вещо ръководени от доц. д-р Красимира Чакърова и д-р Десислава Димитрова. Нашите отбори се класираха съответно на второ и трето място, а Ива Георгиева зае почетното второ място в индивидуалното състезание. До устния кръг бяха допуснати 7 от 18-те отбора. От тях журито с председател проф. Светла Коева, ръководител на Департамента по компютърна лингвистика в Института за български език, отличи 6. Състезанието беше изключително оспорвано. Някои въпроси изискваха позадълбочени познания в конкретни дялове на езикознанието, каквито студенти от първи курс все още не притежават. Членовете на журито обаче неколкократно изтъкнаха, че за тях е по-важно не дали участниците отговарят правилно, а как разсъждават и как аргументират отговорите си. Нашият отбор, класирал се на второ място, показа завидни умения за работа в екип. Изключително добро впечатление направи фактът, че капитанът Ива Георгиева предоставяше възможност за изява на всекиго от съотборниците си. Първото място спечели отборът на Софийския университет от специалността „Скандинавистика" с капитан Радост Йовкова. На второ място се класираха единият отбор на Пловдивския университет и един отбор на Великотърновския университет с капитан Елия Тилева. Трета награда отново заслужиха два тима – първият от Софийския университет с кап. Тихомир Алексиев, и другият отбор на ПУ „Паисий Хилендарски". В индивидуалната надпревара 10 от 41 участници бяха допуснати до устния кръг (в това число двете капитанки на пловдивските отбори – Ива Георгиева и Димана Димитрова). Тяхното устно представяне беше оценявано от жури с председател проф. Руска Станчева от Секцията за съвременен български език на ИБЕ (БАН). Устният кръг включваше както въпроси, на които състезателите трябваше да отговорят с „правилно" или „неправилно", така и въпроси, които изискваха по-разширени разсъждения, отразяващи уменията им да структурират по-дълги изказвания. Един от въпросите гласеше: „Кое изречение е правилно: а) Българската и гръцка литература са балкански; б) Българската и гръцката литература са балкански; в) Българската и гръцка литератури са балкански или г) Българската и гръцката литератури са балкански". Друг казус беше да се определи дали приветствието към дама в телевизионно предаване трябва да гласи: „Добре дошла" или „Добре дошли". От състезателите се очакваха аргументирани отговори. Първо място зае Елиа Тилева (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий"), второто си поделиха Ива Георгиева (ПУ „Паисий Хилендарски") и Калина Шолева (СУ „Св. Кл. Охридски"), а третото беше за Александра Джермова (Университет „Проф. д-р Асен Златаров" – Бургас) и Александрина Димова (СУ „Св. Кл. Охридски"). Всички победители получиха награди от Университетското издателство „Св. Климент Охридски", от издателство „Ентусиаст" и Асоциацията на лекторите по български език, литература и култура.

Участниците в олимпиадата

Състезателите трябваше да покажат добро познаване на правописните и пунктуационните правила на българския език, които са кодифицирани основно в Официалния правописен речник от 2012 г. В самия него обаче са налице доста противоречия и неточности. За постигане на добро равнище на езикова култура се изисква и запомнянето на голям брой изключения. Затова задачата не беше никак лесна, особено за студенти от първи курс, които не са изучавали повечето от езиковедските дисциплини.

На тържеството по случай 24 май в Пловдивския университет всички наши участници в олимпиадата получиха почетни грамоти. Това заслужено признание отрази убеждението, че най-ценното е не мястото в класирането, а знанията и уменията, които състезателите са придобили в хода на подготовката и които могат да им послужат като добра основа, върху която в бъдеще да надграждат. Добрата езикова култура е важен елемент от цялостния образ на всяка хармонично развита личност, може да е ценно предимство в различни житейски ситуации и е мощно оръжие за въздействие. Вярваме и се надяваме, че нашите герои тепърва ще го усъвършенстват и ще го използват винаги градивно и за добро.

Ива Георгиева – носителка на втора награда в индивидуалната надпревара и капитан на отбора, заел второ място в класирането, и Димана Димитрова – капитан на тима, класирал се на трето място, споделиха впечатленията си от олимпийското състезание в интервюта, които са поместени в края на материала.

Д-р Радостина КОЛЕВА –
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов"

Интервю с капитаните на двата отбора – Ива Георгиева и Димана Димитрова

– Бихте ли се представили с няколко думи?

И. Г.: Казвам се Ива Георгиева и съм родена във Велико Търново, където завърших Профилираната хуманитарна гимназия „Св. св. Кирил и Методий". От години най-големите ми интереси и постижения са свързани с българския език и литературата. Те заемат специално място в сърцето и живота ми, затова и смятам, че са моето призвание.

Д. Д.: Казвам се Димана и съм родом от град Варна, където завърших математическата гимназия. Противно на очакваното, не мога съвсем точно да се определя като човек на точните науки. Признавам, че годините, прекарани в МГ, развиха моето логическо мислене и компютърната ми грамотност, но въпреки това дълбоко вярвам, че в сърцето ми винаги ще остане любовта към книгите и българския език.

– Какво Ви мотивира да се включите в Третата национална олимпиада по езикова култура?

И. Г.: Интересен факт е, че когато дойде предложението да се включа, щях да откажа поради неувереност и може би малко страх. За щастие, успях да прогоня тази първоначална реакция и на нейно място започнаха да се трупат само хубави емоции, свързани с преживяването ни. Осъзнах, че искам и мога да представя достойно себе си и университета си пред цяла България. Знаех и че ако го направя, ще постигна и нещо много повече – заедно с

На стр. 23

Студенти и докторанти от три факултета участваха в международен екологичен форум

Славена ШУМАРОВА-ЗАПРЯНОВА

От 17 до 24 юни 2023 г. студенти от Философско-историческия факултет и докторанти от Биологическия и от Химическия факултет бяха част от международен младежки обмен „Don't Look Up!", с ръководител на проекта по програмата „Еразъм+" гл. ас. д-р Борислава Петкова. Участваха 40 младежи от четири държави – България, Полша, Унгария и Чехия.

Екопроектът се проведе в планинската местност Конинки, Полша, където студентите достойно представиха университета и страната ни. Наред с презентациите, свързани с опазването на околната среда, изменението на климата и екологичните предложения, възпитаниците на ПУ организираха и българска вечер, на която запознаха останалата аудитория с културата, историята и бита на българите. Част от програмата включваше поход в националния парк Конинки и посещение на обсерваторията под ръководството на д-р Марек Дроздз.

Българската група преди заминаването

От стр. 22

Интервю с капитаните на двата отбора...

останалите участници ще докажем на съмняващите се в младото българско поколение, че всъщност бъдещето е в добри ръце.

Д. Д.: Винаги съм смятала, че всяка извънучебна изява е добре дошла за бъдещото развитие на един млад и амбициозен човек. Лично аз се интересувам по принцип от подобни събития, тъй като са врата към много нови запознанства с начетени и мотивирани хора от най-различни краища на страната и емоцията, споделена с тях, е незаменима! Още повече че съм тренирала редица спортове и олимпиада като тази подбуди състезателния ми дух.

– Очаквахте ли Вашият отбор да бъде отличен? А вярвахте ли, че ще бъдете допусната до устния кръг на индивидуалното състезание?

И. Г. Още в момента, в който отборът ни се формира, повярвах, че можем да постигнем много добри резултати. Когато приключихме с писмената част на олимпиадата, вече бях сигурна, че ще успеем. Увереността, която имах в отбора, беше породена не само от знанията ни, но и от невероятно добрия начин, по който се сработихме – доверието един в друг, изслушването на всяко мнение, спокойствието… Ние не бяхме просто отбор, ние бяхме екип и много се гордея с това!

Ива Георгиева

На индивидуалното състезание чувството беше много различно. След писмения кръг усетих как увереността ми се разклати, а адреналинът и емоциите избледняха, появи се умора. Но все пак желанието ми да продължа да се боря, не се пречупи и когато започнаха да обявяват имената на класираните напред, отново усетих вътре в себе си увереността, че ще чуя името си.

Д. Д.: Като човек, който предпочита работата в екип, бих казала, че ние мислехме като едно цяло. Бяхме сплотени, допълвахме се помежду си и така решавахме задачите с лекота. Според мен това беше гарант за успеха ни впоследствие и да, бях уверена, че заслужаваме отличие. Що се отнася до индивидуалното състезание, от друга страна, честно да си призная, бях скептична, тъй като не се смятам за безпогрешна по отношение на езиковата култура, и бях искрено изненадана, когато обявиха, че съм допусната до устния кръг. След него чух много мили думи за представянето си и това за мен беше по-голяма награда от която и да е грамота.

– Как бихте описали с не повече от три думи олимпийската надпревара?

И. Г.: Смятам, че е достатъчна една дума – окрилляваща.

Д. Д.: Вълнуваща, обогатяваща и запомняща се.

– Какво бихте посъветвали кодификаторите на нормата, ако бяхте техен консултант?

И. Г.: Смятам, че беше много интересно за журито на олимпиадата, което водеше устните кръгове, да разговаря с нас и да чуе нашите виждания и разсъждения по различни въпроси. Затова мисля, че би било много полезно за кодификаторите на нормата да провеждат по-често срещи от същия тип, но с представители на различни градове, етноси, поколения.

Д. Д.: Както вече казах, не претендирам, че имам безпогрешна езикова култура. Това е труднопостижимо качество, тъй като промените в правописния речник са твърде чести и затрудняват лесното усвояване на нормата. Например такъв е случаят с правилата за слято, полуслято и разделно писане, също така и с правилото за ятовия преглас. Така че бих посъветвала кодификаторите да обмислят обстойно съдържанието на речника, преди да предприемат каквито и да било промени.

Димана Димитрова

– Мислите ли, че българите познават добре книжовната норма? А спазват ли я?

И. Г.: За жалост, наблюдавам у доста хора пренебрежение и неуважение, което е може би основната причина да не се познава и съответно да не се спазва книжовната норма. Въпреки това смятам, че те не надделяват над тези, които имат добри познания.

Д. Д.: За съжаление, отговорът ми е по-скоро отрицателен, тъй като срещам все повече хора, които не само не познават добре книжовната норма, но и не я уважават. Не признават правилата в българския книжовен език и ги намират за „безполезни". Аз не смятам, че един обикновен български гражданин е длъжен да познава в детайли правилата на езика ни, понеже това е работа на нас, филолозите, но всеки уважаващ себе си българин е абсолютно задължен да уважава и почита майчиния си език, независимо дали има професионално отношение към него.

– Какво бихте пожелали на бъдещите участници?

И. Г.: Да не слагат на първо място в умовете си крайната амбиция за победа, това е капан, в който сами могат да се хванат. Нека там поставят искреното уважение към българския език, желанието за достойно и честно представяне и готовността да се насладят максимално на участието си и на всичко красиво, което то носи със себе си.

Д. Д.: Бъдете смели и уверени в отговорите си! Дори и да изпитвате моментна несигурност, я преодолейте. Дерзайте и извлечете максимума от това неповторимо изживяване!

Интервю на д-р Десислава ДИМИТРОВА – Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов"

Втората кръгла маса, посветена на развитието и утвърждаването на българистиката в чужбина

Траяна ЛАТЕВА

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ беше домакин на кръгла маса под надслов „Българистиката днес в Гърция – академични центрове, изследователски полета, образователни програми“, чието провеждане се осъществява като част от поредица инициативи, заложени в дейността на Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“. Водеща организация в нея е Българската академия на науките, а нейни партньори са четири родни висши учебни заведения – Софийският университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, Югозападният университет „Неофит Рилски“ и Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“. След успешната реализация на първото събитие през ноември 2022 г., когато гости на Пловдивския университет бяха филолози от Лодз, пролетното издание на кръглата маса, ръководена от екип начело с проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, също предизвика голям интерес както от страна на гостуващите колеги от Гърция, така и от страна на приемащата институция.

Кръглата маса, проведена на 11 май 2023 г., бе открита с приветствено слово от доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор на ПУ „Паисий Хилендарски“ по международно сътрудничество и връзки с обществеността. Тя отбеляза, че стартирането на програмата е закъсняло, но същевременно изрази надежда, че въпреки това всички планувани дейности ще бъдат изпълнени и ще има възможност да се проведат необходимите дискусии, за да се помисли как да се усъвършенства вече постигнатото, а и да се установят нови подходи към преодоляването на трудностите, свързани с популяризирането на българския език, история и култура извън границите на родината ни. Нейните думи бяха последвани от обръщение на декана на Филологическия факултет на университета домакин – доц. д.ф.н. Константин Куцаров, който се солидаризира с мнението ѝ относно необходимостта от по-ранно иницииране на подобен проект и изтъкна радостта си от факта, че Кръглата маса се случва именно във Филологическия факултет, който е „най-правилното място“ поради авторитетната му позиция в цялостната структура на Пловдивския университет и широката партньорска мрежа, свързваща родната институция с чуждестранни учебни центрове. Доц. Куцаров посочи, че в периода на съществуване на Филологическия факултет преподаващи български език в чужбина са били над 25 лектори, а многобройна част от възпитаниците на факултета го представляват достойно чрез членуването си в различни научни катедри зад граница.

Момент от работата на форума

След изказванията на представителите на академичната общност на ПУ „Паисий Хилендарски“ включване направи и доц. д-р Елка Трайкова – ръководител на консорциума от научни институции, които са част от Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“. Тя запозна аудиторията с основните акценти в програмата, както и с набелязаните за реализиране и вече изпълнените планове. С цел проучване на нуждите от помагала, учебници и други научни материали са били изготвени и разпространени анкети, данните от които в момента преминават през обработка, за да спомогнат за по-нататъшното укрепване на единната контактна мрежа. Подготвят се магистърски и докторантски програми, като на този етап вече са сключени договори със съседни балкански градове (Белград, Ниш). Проведени са много научни форуми и други събития със сходен характер и предстои да бъдат изработени културни маршрути и тематични изложби, чрез които млади или вече утвърдени специалисти да имат възможност да опознаят нашата страна през нейните забележителности, култура и история. Резултати от изпълнението на проекта не липсват, макар и той все още да се намира в първия си етап – за това свидетелства интересът от страна на различни колеги, кандидатствали за краткосрочни специализации.

Кръглата маса, модерирана от гл. ас. д-р Соня Александрова, която бе и основен организатор на събитието, продължи с презентации, подготвени от гостуващите от Гърция колеги – Кристина Марку, представител на Тракийския университет „Демокрит“ в Комотини, Стефания Филипова-Мердзимеки, част от Университета на Македония в Солун, и Генчо Банев, преподавател в Атинския национален и Каподистриев университет. Първа думата получи Кристина Марку, която не скри вълнението и радостта си от възможността да присъства на подобен форум. След кратко представяне на университета, в който извършва професионалните си задължения, тя насочи вниманието си към Факултета по класически и хуманитарни науки и в частност – Департамента по езици, филологии и култури на черноморския регион, за да внесе необходимите разяснения, свързани с образователния процес и учебните практики в него. От изложението ѝ стана ясно, че основните направления в него са турски език и литература, български език и литература, руски език и литература и румънски език и литература, като освен бакалавърски програми има и две магистърски. Завършилите студенти получават реализация както в частния бизнес, така и в държавния сектор – чрез преподаване, научни изследвания и заемане на различни длъжности в образователната система, културни институции, органи от местното самоуправление, министерства, издателски организации и др. За доц. Марку беше важно да бъдат откроени и постиженията на преподавателите и студентите в рамките на 23-годишната история на департамента. Тя подчерта, че през този период са подписани билатерални договори с всички български университети, като от Пловдивския университет гостуващи са били студенти от специалностите „Балканистика“ и „Български език и новогръцки език“. Проведени са летни семинари по български език и култура, миниконференции, занятия по превод, насочени както към материали с комерсиална цел, така и към произведения от художествената литература. Сред активностите се отличават и многобройните участия в международни студентски конференции, форуми и научноизследователски проекти и организирането на премиери на книги от български автори.

Стефания Мердзимеки също презентира учебното заведение, в което следва своя професионален път – Университета на Македония в Солун. Тя уточни, че там езиците са задължителна дисциплина, като изборът е съсредоточен върху пет – руски, сръбски, български, румънски и турски. Последните два семестъра от преподаването целят да предложат и набавянето на терминологичен речник в икономическата и социалната сфера на общуване и успешното му овладяване. Въпреки трудностите екипът в университета в Солун полага нужните усилия, за да популяризира българския език – съществува клуб на славянските езици, където се провеждат културни събития от различно естество (изложби, конкурси, премиери), в които участие взимат и студенти от други факултети; състоял се е „Фестивал на многоезичието“, където България е била представена със собствен щанд; посещават се семинари по български език във Велико Търново и София, макар и местата да са силно ограничени.

За предизвикателствата при преподаването на български език в чуждестранна среда разказа и Генчо Банев, който е част от „най-младия департамент“ в Училището по философия към Атин-

На стр. 25

Трето място за отбор на Юридическия факултет в национално състезание по решаване на казуси

Бургаският свободен университет бе домакин на десетото юбилейно състезание по решаване на частноправни казуси в областта на гражданското и търговското право, организирано от Центъра по юридически науки при БСУ. В състезанието взеха участие 12 отбора от осем юридически факултета от страната. Състезателите бяха студенти от трети до пети курс по специалността „Право". Пловдивският университет се представи с два отбора, тренирани в допълнителни занимания от асистентите по частноправни дисциплини в рамките на Кръжока по гражданско и търговско право.

Отборът на Пловдивския университет, спечелил трето място, заедно с проф. д-р Силви Чернев и д-р Андреан Славчев

Надпреварата се проведе на 13 май 2023 г. в два кръга, като всеки от участниците следваше да защити позицията на ищец или ответник в симулиран процес. Студентите трябваше в рамките на един час да изготвят позициите си, след което бяха оценявани от жури, съставено от преподаватели от юридическите факултети на Бургаския свободен университет, Варненския свободен университет, Великотърновския университет, Нов български университет, Пловдивския университет, Софийския университет и Югозападния университет. След първия кръг продължиха най-добрите шест отбора, представители на СУ, БСУ, НБУ, ПУ и ЮЗУ.

При презентирането на позициите на страните във втората част от състезанието студентите от всички факултети показаха задълбочени знания в областта на облигационното и търговското право, както и способности за бързо мислене и формулиране на позиции в краткото време (пет минути) за реплики и дуплики. След много оспорваните двубои, които затрудниха оценяващите, се откроиха четири отбора с минимални разлики в точкуването – от ЮФ на СУ, ПУ и БСУ. Журито класира на първо и второ място представителите на СУ, а на трето място, с равен брой точки – тези на ПУ и БСУ.

В отбора на Пловдивския университет, зает третото място, участваха за първи път в подобно състезание студентите от редовна форма на обучение Христо Стайков (капитан, V курс) и третокурсничките Линда Бонева и Габриела Иванова. Те изложиха отлично позицията на ищец по представения казус, както и формулираха и посочиха реплики по отношение на становището на ответника. Отборът се откроии както със знанията си от областта на гражданското и търговското право, така и със способностите си по правна реторика.

Заелите призови места бяха наградени от проф. д-р Силви Чернев от Центъра по правни науки към БСУ, който преподава и в ПУ. От страна на пловдивския Юридически факултет участва и гл. ас. д-р Андреан Славчев.

В края на състезанието студентите и преподавателите се поздравиха за доброто представяне на отборите и си пожелаха нови следващи и по-вълнуващи срещи.

Доц. д-р Ангел ШОПОВ, Линда БОНЕВА

От стр. 24

Втората кръгла маса...

ския университет – по руска филология и славистика. Българският се преподава като втори език редом с полския и сръбския, като това се случва от третия до осмия семестър, за да бъде достигнато ниво B2. В департамента има само една магистратура, насочена към преводаческата дейност, а от две години насам се обучават и докторанти. Изложените пред аудиторията наблюдения на Г. Банев върху учебния процес и интереса на студентите към опознаването на българския език, култура и история по-скоро затвърдиха вече установената тенденция към изместването на българистиката в периферна позиция спрямо други славянски и балкански народи. Според учения липсата на сериозно присъствие на българска общност в Гърция се явява значителен проблем, а недостигът на научни пособия възпрепятства студентите, които имат желание да развият уменията си до по-високо ниво. Въпреки неблагоприятните условия Г. Банев отчете ценни активности, работещи за възвръщането на привлекателния облик на българистиката пред млади и вече утвърдени учени – участие в международни студентски конференции и проекти, издаване на антология с творби на български поети и др. Като перспективно ученият вижда наличието на стажантски практики, които допринасят за усъвършенстването на професионалните умения на всеки студент, общата педагогическа и филологическа квалификация, привлекателните позиции в приемащата страна и голямото количество български произведения, посветени на или тематизиращи Гърция, което съдейства за изграждането на двустранна и по-лесна комуникация.

След края на презентациите думата взе проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, за да благодари на тримата колеги за любезното отзоваване на отправената покана и за прецизната и сериозна работа, демонстрираща високото им професионално ниво и отдадеността им на каузата за съхраняване на българистиката и превръщането ѝ в престижна и лесно разпознаваема научноизследователска област в международен аспект. Филологът изтъкна, че след тази среща на първи план следва да се изтегли всичко онова, което колегите са регистрирали като проблемно, за да може в най-кратък срок да се постигне неговото разрешаване. Проф. Липчева-Пранджева уточни, че за успешното изпълнение на заложените цели към каузата трябва да се приобщи и следващото поколение българисти, както и да се реагира своевременно при регистрирането на стереотипи, които оказват негативно влияние върху възприемането на българистиката. В този аспект проф. Липчева-Пранджева отчете положителна тенденция у младите хора, част от които вече са дали ясна заявка, че приемат българистиката като свое призвание.

Представените от тримата специалисти наблюдения, както и очертаването на следващите стъпки, необходими за ефикасното развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина, приковаха вниманието и събудиха интереса на аудиторията. Това бе и предпоставка за последвалата любопитна дискусия, в която освен представителите на пловдивския екип (проф. д-р Димо Чешмеджиев, доц. д-р Борян Янев, доц. д-р Ани Кемалова, доц. д-р Елена Гетова, доц. д-р Фани Бойкова, доц. д-р Теофана Гайдарова, гл. ас. д-р Соня Александрова, гл. ас. д-р Бориславa Петкова и гл. ас. д-р Красимира Танева) участие взеха и гости от други институции в чужбина, като литературния историк проф. д-р Хюсеин Мевсим и проф. д-р Илияна Кръпова, преподавател в университета „Ка'Фоскари" във Венеция. Проф. Мевсим сподели своите впечатления от учебния процес в Анкарския университет, като не скри притеснението си, свързано със слабата активност на студентите по отношение на изучаването на български език, който често бива избиран прибързано. По време на обсъждането доц. д-р Фани Бойкова представи накратко новата магистратура „Методика на обучението по БЕЛ в чуждоезикова среда", която предстои да бъде открита, за да подпомогне методическата подготовка на учители, които преподават в училища извън България.

Научната среща приключи с обещанието за все толкова отговорна и ползотворна работа между родните и чуждестранните институции, благодарение на която да се изпълнят всички етапи на програмата. Екипът на Пловдивския университет планира да осъществи още една подобна инициатива през следващата календарна година, за да посрещне представители на друго висше учебно заведение отвъд границите на родината, като ще продължи да изпълнява и останалите задачи, предвидени по ННП „Развитие и утвърждаване на Българистиката в чужбина".

Студентите по музика от Педагогическия факултет предизвикаха фурор на традиционния си концерт

В края на учебната година възпитаниците на специалностите „Музика“, „Джаз и поп изпълнителско изкуство“ и „Педагогика на обучението по музика“ изнесоха традиционния си концерт пред пловдивчани. Студентите от Педагогическия факултет докоснаха сърцата на публиката, която щедро ги дари с аплодисменти в залата на *Радио Пловдив*.

Програмата включваше произведения от различни жанрове – популярна, класическа и фолклорна музика, така че всеки да намери нещо за себе си, да чуе интонациите, които най-много харесва, но и да открие нещо ново. Освен на вокално майсторство публиката се наслади и на композиции за китара и пиано.

Петя Панева – „Гласът на България“

Концертът започна с темпераментно изпълнение на студентския фолклорен оркестър с ръководител Георги Найденов и солист Божидар Стрехин. След тях фурор предизвика Петя Панева – победителка в „Гласът на България“ и студентка във втори курс, специалност „Музика“, от класа на д-р Станка Даутовска.

С бурни аплодисменти публиката приветства и останалите изпълнители: Мариян Минчев, Надежда Ненкова, Таня Недева, Радостина Иванова, Мариела Лентова, Даян Вучков, Екатерина Караджова, Стойо Фитнев, Радост Райнова, Дарина Иванова, Александър Капралов, Димитър Стоянов, Пенчо Цочев, Димитър Митев.

Участниците в концерта заедно със своите преподаватели и ръководството на Педагогическия факултет

Публиката се отблагодари с аплодисменти на талантливите изпълнители

Поздравления за своя талант и усърден труд изпълнителите получиха от проф. д-р Таня Бурдева – ръководител на катедра „Музика“, проф. д-р Владимира Ангелова – декан на Педагогическия факултет, доц. д-р Надя Чернева – заместник-ректор на Пловдивския университет. От името на ректора на висшето училище проф. д-р Румен Младенов бяха поднесени цветя и приветствие.

Университетът е партньор по нов „Еразъм+“ проект STEAME TEACHER FACILITATORS ACADEMY

Пловдивският университет ще бъде партньор на 13 университета, училища и образователни институции по нов „Еразъм+“ проект с наименованието ***STEAME TEACHER FACILITATORS ACADEMY***. Координатор на проекта, който стартира през месец юни тази година и се очаква да приключи през май 2026 г., е Педагогическият университет в Краков, Полша.

Преподаватели от Факултета по математика и информатика на ПУ ще си сътрудничат с колеги от 9 европейски страни в разработването на компетентностна рамка за STEAME учители фасилитатори, предназначена за обучение и надграждане на уменията на настоящи и бъдещи преподаватели. Предвижда се провеждането на обучителни модули и семинари за учители и студенти. Сред другите основни цели на проекта е създаването на международна обсерватория за споделяне за STEAME учители фасилитатори и развиване на програма за стажове, менторство и сертифициране на общността от такива учители.

През последните 15 години сме свидетели как промяната от STEM към STEAM и сега STEAME (Science – наука, Technology – технологии, Engineering – инженерство, Arts – изкуства, Mathematics – математика, и Entrepreneurship – предприемачество) се превръща в набора от дисциплини, които чрез проектно базирано обучение на учениците се възприемат като двигател за създаване на творци и иноватори на бъдещето. Катализаторът за реализиране на това начинание са настоящите и бъдещите учители чрез обучението, получено в университетите. В рамките на този проект академиите за STEAME учители фасилитатори в сътрудничество с Европейската федерация от такива академии ще разработят модел за подкрепа на промяната в училищата с главни действащи лица учителите фасилитатори, носещи духа на иновациите в обучението и допринасящи за развиването на компетенции и умения у подрастващите.

Академиите за STEAME учители фасилитатори ще подкрепят обучението на настоящи учители и студенти. Ще се търси по-тясно сътрудничество между средните и висшите училища и образователните организации за съвместна преподавателска и творческа дейност с цел устойчиво развитие на институциите и повишаване на качеството на образованието в Европа. Това ще подпомогне непрекъснатото професионално развитие на учителите и ще положи основата за развиване на проектно базираното STEAME обучение.

За повече информация: **https://steame-academy.eu/**.

Успешно приключи проектът за насърчаване на равнопоставеността между жените и мъжете в европейските академични среди

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е партньор по проекта SPEAR, финансиран от Европейския съюз по програмата „Хоризонт 2020“, насочен към насърчаване на приобщаващото равенство между половете в изследователските институции чрез внедряване на иновативни и устойчиви планове за равнопоставеност между половете (GEPs – Gender Equality Plans) в девет научно-изследователски организации (RPOs – Research Performing Organisations), разположени в различни части на Европа.

Обща снимка на участниците в проекта в Пловдив

След 4,5 години интензивна работа проектът SPEAR приключи. Богатият практически опит и колективните знания позволиха на партньорите по проекта да разработят ценни ресурси и учебни материали в подкрепа на рутинната дейност на експертите в областта на равнопоставеността между половете, европейските и националните политики, както и работата на други заинтересовани страни, насочена към осъществяване на дълготрайна структурна промяна, укрепване на приобщаването и равнопоставеността между половете в европейските академични среди и насърчаване на приемането на по-широка демократична програма.

„SPEAR's Cycle of Policy Reflections“ обединява гласовете, опита и знанията на експерти и практици от различни организации и национални среди, за да подсили и подкрепи разработването на съвременните политики за устойчиво и приобщаващо равенство между половете в академичните среди. Този документ, разработен по проекта SPEAR, обхваща четири взаимносвързани теми: *Кариери в академичните среди: подбор, повишение, кариерно развитие; Работна и учебна среда и сексизъм в академичните среди; Мейнстрийминг в областта на равнопоставеността между половете и GEPs; Интегриране на измерението „GE+“ в изследванията, иновациите и преподаването.* Тези четири теми подчертават необходимостта от тясна връзка между ежедневните практики, политическия дебат и законодателните процеси, за да се наблегне на аргументи, основани на знания и изследвания, да се укрепят демократичните ценности и да се противодейства на последствията от антидемократичните движения.

Проектът SPEAR стартира през януари 2019 г., като основната цел бе да инициира институционална промяна и да подпомогне разработването и прилагането на планове за равнопоставеност между половете в девет европейски научноизследователски организации. Партниращите организации в SPEAR са: University of Southern Denmark (Дания), Uppsala University (Швеция), RWTH Aachen University (Германия), Europa Media Non-profit Ltd. (Унгария), Joanneum Research Forschungsgesellschaft mbH (Австрия), Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ (България), International Business School (България), Vilnius University (Литва), Vytautas Magnus University (Литва), NOVA University Lisbon (Португалия) и University of Rijeka (Хърватия).

Студенти биолози отбелязаха Световния ден на околната среда с редица мероприятия

По случай Световния ден на околната среда студенти от 3. курс в специалностите „Биология и химия“ и „Биология и английски език“ на Биологически факултет под ръководството на гл. ас. д-р Славея Петрова и д-р Богдан Николов реализираха няколко инициативи съвместно с Българското дружество за защита на птиците, Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ и Община Пловдив на територията на природната забележителност „Младежки хълм“.

Освен любимо място за разходка и отмора сред природата, тази защитена територия в сърцето на града има изключително значение за опазване на ключови видове и съобщества, част от биоразнообразието в град Пловдив, подчертаха организаторите. В същото време тя е подложена на интензивни антропогенни въздействия от различен характер, които негативно повлияват състоянието ѝ. Студентите и представителите на посочените институции и НПО заедно извършиха почистване на Младежкия хълм от безразборно изхвърлени отпадъци, наблюдение на защитени видове птици, беседа и дискусии за антропогенните заплахи за защитената територия и биоразнообразието, както и за възможностите за тяхното опазване.

Световният ден на околната среда се отбелязва на 5 юни и е най-мащабното събитие, посветено на опазването на природата. Целта е да се насочи общественото внимание към проблемите

на околната среда и особено към нарастващото замърсяване и все по-бързо намаляващото биоразнообразие. Необходимо е да осъзнаем нашата лична ангажираност и усилията, които трябва да се положат от всички нас за промяната към по-добро бъдеще, отбелязаха студентите.

Сложността на междуполовите

Доц. д-р Димитрина ХАМЗЕ

Защо избрах това *заглавие* и защо ключовата дума в него е *сложността*? Защото наистина отношенията между двата пола са изключително комплексни, разноаспектни, динамични, развойни, зигзагообразни, с естествени подеми и спадове, които в никакъв случай не бива да стряскат и травмират (още по-малко – да стават причина за вулканични разриви). Напротив, трябва да се научим да извличаме развойното, съзидателното и от мъчителните фази на съществуването да се научим да преобразуваме енергията.

Безспорно голяма е амплитудата на интуицията и преживяванията и това е очаквано и закономерно психично явление. Затова трябва да се приема със спокойствие, ведра наблюдателност и усещане за отваряне на перспективата, а не със страх и бягство. Нужни са познания, доверие, безрезервно разбиране на Другия, желание и готовност за постоянно учене и напредване в знанието, и преди всичко – истинска любов. И на всичко това учат *пословиците*, въпреки че на пръв поглед като че ли не долавяме това знание. Най-често ги тълкуваме буквално, а даже не ги и тълкуваме, просто ги наизустяваме и си мислим, че те са само „очевадни“ аксиоми.

Ето защо към междуполовите отношения трябва да се подхожда с цялата сериозност и всеобхватност на интереса, било то екзистенциален, или научен. Важното е да се опитаме да избегнем хлъзгането по повърхността и регистрацията на видимото, което обикновено е само параван, фасада за прикриване на същностното и съществено.

Откакто се заех с тази проблематика, неведнъж съм казвала, че простата статистическа констатация на очевидното, както и количественото измерване в сравнителен план (между родствени или отдалечени езици), пък дори и открояването на някои качествени отлики, не води почти до нищо. Тогава просто „преразказваме“ в наукоподобен вид това, което виждаме с просто око в дадената езикова единица. Това е отъпканият път на лингвокултуролозите и етнолингвистите например. Ако тръгнем по пътя на чистата лингвистика (макар че такава вече отдавна няма), ще се окаже, че той също е достатъчно отъпкан, и резултатът ще бъде същият (т.е. никакъв). Тук какво друго може да се направи, освен да се посочат конкретните *езикови формации*, които репрезентират определена тематична доминанта в паремийния текст, и да се изтъкне в какво съотношение са те помежду си, да се проследят *деривативните процеси* и т.н., подход, който е преекспоатиран и който не предсказва да се очертае нещо ново на хоризонта. А дори и да има нещо по-интересно от лингвистичен ъгъл (в зоната на междуполовите отношения), то няма да е достатъчно, за да извлечем поуки, да стигнем до изводи за природата, същността, развойните тенденции на тези отношения, да прогнозираме тяхното бъдеще и да се опитаме да се намесим в него, да му повлияем.

Очаквам, разбира се, *възражения* главно по две линии:

1) Ами това не е точно *езиковедско изследване*. Не е и нужно да бъде, *първо,* защото дестилирани лингвистични продукти просто не е естествено да има (не става дума за това, че е модерно да се пише *интердисциплинарно* (за съжаление, в повечето случаи само декларативно, само за „фасон“), а за това, че самото знание (целокупното човешко знание) е изконно интегративно); и *второ*, защото *езикът* сам по себе си е *вселена*, т.е. вътрешно интегративна цялост (интегрира подходи, сфери, категории). В моя лингвокултурологичен, психолингвистичен и когнитивен подход *езикът* (в случая – устойчивите фраземи) е едновременно емпиричният фундамент и ключът към дълбоките сондажи в психиката на комуникантите. *Психиката* и на дълбинно, и на повърхностно ниво има *вербален*, т.е. езиков, характер (вербална фактура) – тя се проявява „във“ и чрез езика. *Комуникацията* – и явната, и скритата, – която протича *вътре* в пословиците и извън тях, т.е. *чрез* тях, когато те са средство за комуникация, е езиково явление и проявление. И всичко това не би било възможно без вездесъщата *семантика* – сърцето на езика, генератора и компаса на всеки комуникативен акт.

Тук ми се иска да се позова на чудесната книга на Стефана Димитрова, Енчо Тилев и Тенчо Дерекювлиев *Вселената на езика. Диалози с професор Стефана Димитрова*, защото е много в моя режим. Там голямата ни лингвистка казва, че науката не може да позволява или да не позволява на обекта си да бъде разглеждан по един или друг начин. Самият обект в зависимост от качествените си характеристики позволява или не позволява да бъде разглеждан в рамките на различни методики. Самата природа на езика подсказва възможността той да бъде наблюдаван от много страни в зависимост от поставената пред изследователя цел. Обектът на лингвистиката не само допуска използването на различни подходи и методики – той изисква комплексно, холистично изследване. Вече се говори условно, че езикът е обект на лингвистиката. Той е обект и на всички други науки за човека. Може дори да се каже, че в някои области е повече обект на други науки, отколкото на лингвистиката (Димитрова, Тилев, Дерекювлиев 2022: 25–26).

2) Добре, но *пословиците* (или поне по-голямата част от тях) от фонда на дадения език (или дадените езици) *вече не се употребяват*. Това няма отношение към моя изследователски ракурс. Дали се употребяват, или не и доколко, е предмет на съвсем друг тип изследване – относно комуникативната жизнеспособност и фреквентност на определени пословици. Каквато и да е степента на виталност и честотата на употреба на определени пословици, тя не отменя факта, че те са *пътеводител* из дебрите на психиката на пола, те са *артефакти*, свидетелстващи за определени типове взаимоотношения между половете, независимо от времето и културата. Неслучайно пословиците навсякъде по света, във всички езици поразително си приличат – или са едни и същи, или се различават само в някои нюанси. Те могат да бъдат психологически *скрижали* (катехизис) или *помагало* по култура на пола.

А още по-интересното е, че дори и да не се употребяват вече, пословиците са „вечни истини“ за психическата сложност на срещите между двата пола, те са непреходни ценностни ориентири, архетипови модели на различни страни от психиката на пола и на начините на общуване между мъжа и жената; те са някакъв особен *документ*, *дневник* на психологическата диалектика на междуполовите релации, която отразява закономерностите в общуването между мъжете и жените. Това прави паремиите екстратемпорални (извънвременни). Прави ги културни и езикови *универсалии*, отразяващи общия начин на възприемане и на чувстване на другия пол, както и доста сходните начини на общуване с него.

Така че евентуален контрааргумент, базиран върху *употреба/неупотреба* на пословици, в дадения случай ми се струва неуместен. Може да се появи несъгласие и по повод на известния (на места) *количествен дисбаланс* между полски и български пословици. Точно в тази изследователска перспектива квантитативното уравновесяване е редундантно. То няма отношение към поставения фокус проблем. В случая важното е, че даден тип пословици ги има и в двата езика, а колко са на брой в единия и другия език, няма никакво значение. Задачата ми е била да илюстрирам с примери от двата езика определено наблюдение и да докажа с тях определена концепция, а не да ги „тегля на кантара“.

Всъщност може да възникне и *трети вариант* на опониране – защо точно *паремиите*? Не може ли с други езикови образувания да се доказват тезите? Именно защото са ярки културни универсалии и защото представляват *компендиуми* на *екзистенциалната* и *емоционалната опитност* на субекта, което дължат в немалка степен на способността си да напускат първоначалния контекст и да функционират като абстрактни, извънконтекстуални единици в човешкия лексикон, а освен това представляват мощен

релации в пословиците

Предлагаме ви със съкращения встъпителната лекция на д-р Димитрина Хамзе по случай избирането ѝ за доцент.

интегративен фактор в междуполовото пространство – интегрират конвергентни (сближаващи) и дивергентни (раздалечаващи) импулси в комуникацията между половете. В комуникативен план интегрират експлицитна (явна, словесно изразена) комуникация с криптокомуникация (скрит, невидим пласт в общуването)[1]. Самият повърхностен комуникативен слой излъчва сигнали за проникване в скритите нива на комуникацията. Дешифрирането на *криптокомуникацията* позволява да се обясни, и то с оптимистичен ацент, интегрирането на позитивни и негативни черти у човешкото същество независимо от пола му. Ако те бъдат осъзнати и разбирани (с емпатия), тогава тази „сплав" не само няма да навреди на общуването между двата пола, но ще го подобри и ще засили привличането между мъжа и жената, ще ги направи по-хармонични. *Смисловото съдържание* на пословиците също има интегративен характер. Обединява психическия статус на субекта, вербалната продукция, символа, ценността, традицията и стереотипа.

Пословиците *не са ултиматуми за мислене* и поведение, а сами дават възможност за разнообразни тълкувания. Живописно-асоциативната им образност подтиква към реинтерпретация на направените в тях оценки. По този начин паремиите стават не само коректив на определени ценности, но и на личната позиция на субектите. *Посланието* на изследваните единици е асоциативно разгърнато – интегрира различни асоциации, разкриващи различни информативни „коридори". Те предполагат динамика дори и само като повод за размисъл, като „тест" за съдържащата се в тях светогледни позиция. *Интегративните стратегии*, действащи в пословиците, съдействат за подобряване на общуването както между половете, така и в рамките на същия пол, а също и между културите. По този начин задават интегративна перспектива за комуникация и в международен ракурс.

Тук е мястото да кажа също, че съм привърженичка на *широкото разбиране* както на *фразеологията*, към която отнасям и *паремиологията* (науката за пословиците), така и на широкото разбиране на самата паремиология, към която причислявам и авторски творения, като сентенции, афоризми, максими, крилати фрази и т.н., голяма част от които сякаш са забравили автора си (авторството им е избледняло) и са преминали към сферата на пословиците.

Казахме, че паремиите са някакви *синкретеми* на екзистенциална опитност, но е хубаво да подчертаем, че тя е преди всичко *емоционална*. *Езикът* е огледало на *психическата парадигма* на личността. Следователно той е резервоар и предавател на *емоции* – понякога ги излива пряко, оголено, понякога ги прикрива или се прави, че не знае какво е емоция, но точно това най-много издава емоционалната му зависимост. *Пословиците* пък са концентрирана емоционална опитност – особено благодарение на способността си да *напускат първоначалния контекст* и да функционират като абстрактни, извънконтекстуални единици в човешкия лексикон. Те се адаптират към различни *контексти*, т.е. осигуряват си контекстова динамика и вариативност. Тази тяхна черта подтиква изследователя, преди да прави оценки, да търси *емоционалните подбуди* за определен паремиен изказ, както и възможните причини за даден тип емоционална реакция, довела до нейния вербален субститут. В този смисъл анализът на пословиците наистина има повече родство с психологията и културата, отколкото с лингвистиката.

Когато изследвам криптираното съдържание на неизреченото в пословиците, илюстриращи мъжко-женските релации, се старая да докажа, че подсъзнателният стремеж на продуктора е не да „очерни" другия пол, а да изпрати сигнали за правилно разбиране, да отправи зов за емпатия. В тази перспектива преобладаващото излъчване на негативна енергия към противоположния (главно женския) пол, доловима от казаното в пословиците, спомага за откриване на причините, които лежат в основата на подобна реакция и на които е подвластен самият продуктор. Тази енергия може и трябва да бъде преобразувана от адресата в позитивна (и даже креативна).

Време е да засвидетелствам и позицията си относно *джендърната проблематика*, която буквално „изригна" преди около две десетилетия от недрата на предпоставената *„асиметрия"* между биологичен и социокултурен пол. Аз не тръгвам от тази стартова линия, а търся по-скоро конвергенцията[2] и конвергентните перспективи между тези изкуствено раздвоени и противопоставени въплъщения на идентичността, търся вътрешната хармония на полово детерминирания индивид. Не противопоставям *биологичен* и *социокултурен пол*, нито изтъквам и приемам предимството на втория за сметка на първия, а ги разглеждам като неделимо цяло с *биологична доминанта*. Антропоцентричният универсум поставя човека като мъж или жена в центъра на вселената с цялото му екзистенциално бреме от триделно ориентирани релации: междуполови, между човека и другите хора и между човека и окръжаващия го свят (природата). Тази нелека съдба и свръхотговорна мисия на субекта да функционира адекватно и ефективно в сложната мрежа от взаимоотношения, го кара постоянно да се учи, приспособява и лавира в троичното комуникативно пространство, да се старае да го преобразува и усъвършенства.

Съдържанията на пословиците позволяват (най-малкото в рефлективен план) не само постоянно *разчупване на стереотипа*, но и създаване на прогноза за развитие на междуполовите отношения. Наситената *образност*, която сама по себе си поражда асоциации, също дава импулс за реинтерпретиране на съдържанието. „Усредненото" лексикографско значение на паремиите от своя страна е по-скоро осев център, около който могат да се завъртят различни семантико-етични, психо-емоционални и моралнооценъчни реакции на възприемателя.

Например красивата полска пословица за *шестте добродетели* на девойката, започващи с буквата *p* на полски: *Każda dziewczyna powinna mieć sześć „p": piękna, pilna, poczciwa, porządna, posłuszna, posażna* („Всяка госпожица трябва да притежава шест добродетели (започващи на полски с *p*): красива, грижовна, почтена, подредена, послушна, заможна (със солидна зестра)"), е достатъчно проблематична във времето си, а днес би се възприела само в ироничен контекст.

Пословиците се оказват „екстракти" на определени философско-психологически закономерности, прозорливо доловени и от Карел Чапек. Той нарича пословицата „народната мъдрост, най-доброто средство, с което според случая може да похвалите или да охулите едно и също нещо". И продължава нататък: „Става ясно, че наред с хилядите истини народната мъдрост крие и още една, неоценена и безспорна: истината за относителността на всички ценности и истини". Именно скритата семантика на пословиците ги прави подходящо средство да преодоляване на привидната стабилност на рационалните заключения и оценки.

Ако зададем въпроса: „На какво ниво трябва да се търси междуполовото изравняване?", бих отговорила от позицията на собствения изследователски опит – на нивото на психологическото разбирателство, емоционалната съвместимост и взаимното екзистенциално допълване. Делението на „силни" и „слаби" е безпочвено. Човешките същества: мъже и жени, трябва да бъдат ценени и оценявани според личните им качества, според нещата, които правят и мислят, според мечтите, които имат, и ресурсите, с които разполагат за личностното си развитие, а не според натрапени и втвърдени *клишета*, свързани с пол, възраст, раса и вяра.

Храня надежда, че тази проблематика би допринесла за изостряне на *чувствителността* към повдигнатите въпроси. Безспорно тази чувствителност се повишава и благодарение на широкото разбиране на фразеологията с нейната богата и живописна образност, буйна метафорика и експресия, както и благодарение на преосмислянето на отношението към *паремиологията*.

[1] Повече за културата на пола в народните мъдрости вж. Хамзе, Д.: Културата на пола в пословиците. Върху материал от полската и българската паремиология. Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2023.

[2] Конвергенция – сближаване, взаимно привличане; дивергенция – раздалечаване, взаимно отблъскване.

Отлично представяне на нашите спортисти

За трети път град Стара Загора бе домакин и партньор в организирането и провеждането на Националната универсиада. В града на липите от 9 май до 17 май 2023 г. 1500 студенти от 25 университета се състезаваха по 16 вида спорт. Това е деветата универсиада, която премина и под знака на 30-годишнината от създаването на Асоциацията за университетски спорт „Академик". За перфектното протичане на най-мащабното събитие в академичния спорт заслугата е на организаторите от АУС „Академик", Тракийския университет и Община Стара Загора. Трябва да изкажем благодарност към Министерството на младежта и спорта, ръководствата на висшите училища и спортните им структури, защото без тяхната постоянна подкрепа тези форуми в такъв формат не биха могли да се осъществят.

За постиженията на студентите спортисти трябва да отдадем заслуженото на преподавателите и треньорите, защото те развиват у своите възпитаници не само стремеж към нови спортно-технически умения и желание за победа, но и дух на спортсменство и академична етика.

Да благодарим и на цялата академична общност за съпричастността и убедеността, че академичният спорт е неизменна част от нея, доказателство за което е вече отминалата IX универсиада.

Ето и класирането на представителните отбори на Пловдивския университет.

Футбол – шампиони

Отборът на Пловдивския университет е шампион на България за сезон 2022/2023 в студентското първенство по футбол, като титлата бе спечелена след успех с дузпи над отбора на Великотърновския университет.

Срещата се игра на базата на НСА в София и завърши 0:0 в редовното време. Мачът бе равностоен, без много положения, но футболистите на ПУ все пак бяха по-стойностният тим и се поздравиха с драматичен успех след 6:5 при дузпите. Ето и шампионския отбор: Стамен Бояджиев, Борислав Дончев, Иван Дишков, Димитър Плахов, Виктор Панеков, Христо Стоянов, Йордан Маджаров, Теодор Митрев, Григор Георгиев, Тодор Тодоров, Виктор Янев. Треньор е Стоян Димитров.

Лека атлетика – сребърен медал в комплексното отборно класиране

Царицата на спортовете събра едни от най-силните атлети на Националната универсиада в Стара Загора, като шампионатът бе тест за спортната форма на участниците преди летния сезон.

Медалистите в отделните дисциплини при жените:

Силвия Георгиева – златни медали на 1500 м и 4 х 400, сребърен на 800 м;

Кристина Борукова – златен на 4 х 400 м, сребърен на 4 х 100 м и бронзов на 400 м;

Силвия Красимирова – златен на 4 х 400м, сребърен на 4 х 100 м, бронзов на копие;

Златка Райчева – златен на 4 х 400 м, сребърен на 4 х 100 м;

Мартина Писачева – сребърни медали на 100 м и 4 х 100 м;

Венелина Петкова – сребърен на гюле и бронзов на копие.

Принос за отборното класиране имаха още: Кристина Куртева, Станислава Цветкова, Татяна Начева, Силвия Илова и Виктория Христова.

Медалистите в отделните дисциплини при мъжете:

Николай Щипков – златен медал на 100 м, сребърен на 4 х 100 м;

Радин Вълчев – сребърен на 4 х 100 м, бронзов медал на 100 м;

Любен Виденов – сребърен медал на 4 х 100 м;

Христо Нейков – сребърен на 4 х 100 м.

Принос за отборното класиране имаха: Димитър Драганов, Мирослав Делибашев, Стилян Димитров, Ивайло Андреев, Карамфил Драганов. Водач на отбора е Валентин Кузев.

Тенис (жени, отборно) – сребърен медал

на Деветата национална универсиада

Отборът бе в състав: Берна Яхе, Мира Димова, Ванеса Петрова, Деница Атанасова, Жулиана Левова, Лила Давкова. Ръководител на отбора е Татяна Найденова.

Волейбол (жени) – сребърен медал

Отборът, ръководен от Димитър Ангов и Георги Илиев, бе в състав: Добрина Христоскова, Станислава Костадинова, Лора Славчева, Савина Патева, Бояна Андреева, Никол Дулева, Мария Серкеджиева, Теодора Любомирова, Траяна Стоянова, Анета Петрова, Рада Керишева, Кристиана Христова, Деница Русева, Биляна Цанова, Златина Друмева.

Отборът по тенис на маса (мъже) – сребърен медал

Състав на отбора: Кирил Попов, Стоян Сариев, Божидар Хаджистефану, Илиян Гемиев. Ръководител е Татяна Найденова.

В индивидуалното класиране по тенис на маса при мъжете Кирил Попов завоюва златен медал, Стоян Сариев – сребърен медал, а на двойки мъже Кирил Попов и Стоян Сариев са със златен медал.

Женският отбор в състав Жаклин Торкова, Мая Иванова и Красимира Йовкова зае почетното четвърто място.

Футзал (жени) – трето място

Ръководител на отбора е Теодор Митев. Състав на отбора: Моника Пейчева, Ралица Витекова, Михаела Тихова, Мария Дикелова, Радослава Славова, Кристина Чакърова, Ива Барганска, Кристина Иванова.

Кикбокс

Цвятко Цветков – един златен и един сребърен медал.
Петя Петрова – един сребърен и един бронзов медал.

Бадминтон

Габриела Атанасова спечели бронзов медал в индивидуалното класиране.

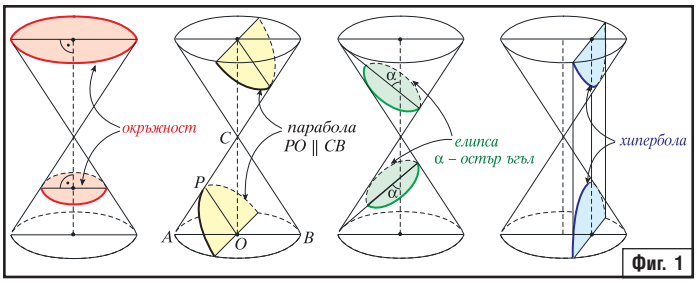
Катедра „Теория и методика на физическото възпитание и спорта“

КОНИЧНИ СЕЧЕНИЯ

Илия МАКРЕЛОВ

Илия Макрелов

Кривите, наречени конични сечения, са примери за изненадващи приложения. Това са криви, получени от пресичане на равнина с двоен конус. Има четири вида такива криви (**Фиг. 1**).

Фиг. 1

– Когато равнината е перпендикулярна на оста на конус, имаме **окръжност;**
– Когато равнината е успоредна на една от образуващите на конуса, имаме **парабола;**
– Когато оста на конуса има малък наклон спрямо равнината, имаме **елипса.**
– Когато равнината пресича и двете части на конуса, имаме **хипербола.**

Лесно е – **окръжността, елипсата, хиперболата и параболата** са обединени в общото понятие **конично сечение**.

МАЛКО ИСТОРИЯ

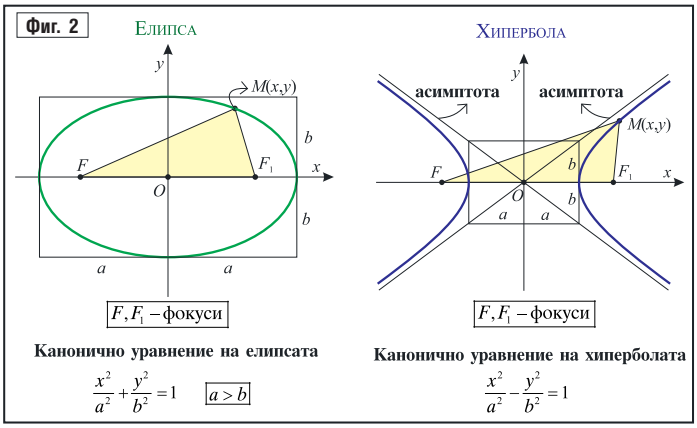
Преди около 200 г. пр.н.е. гръцкият геометър Аполоний от Перга написал труд върху коничните сечения, в който методично описал свойствата на тези криви. Той пише:

– Окръжността е пътят на т. *M*, движеща се в равнината на постоянно разстояние *r* (радиус) от центъра;

– Елипсата може да се опиша аналогично като път на една точка *M*, движеща се така, че сумата на разстоянията ѝ *MF* и MF_1 до две фиксирани точки *F* и F_1 да е постоянна (**Фиг. 2**). Точките *F* и F_1 се наричат фокуси на елипсата;

– Параболата има само един фокус *F*: точката *M* от параболата се движи така по нея, че разстоянието ѝ до *F* е винаги равно на разстоянието до една права (вън от параболата);

– Хиперболата, която се състои от две части, има два фокуса: *F* и F_1; точката *M* от хиперболата се движи така, че разликата от разстоянията ѝ *MF* и MF_1 е постоянна (**Фиг. 2**).

Има и други геометрични свойства на посочените криви, които са развити от Аполоний. Тези проучвания се тълкуват като упражнение по чиста математика. Има обаче и приложения, като изработване на запалителни огледала. Няма сведения за други приложения на коничните сечения в античния свят.

Аполоний има принос в изучаването на математическата астрономия на древните гърци. Но все пак гръцката математическа теория на движението на планетите е подчинена на Птолемеевата система, в която планетите се движат около Земята по концентрични окръжности (кръгови епицикли).

През 1604 г., което е почти 1800 години по-късно, немският математик и физик Йохан Кеплер, след като се запознава с трудовете на Аполоний и ислямските коментари върху тях, изследва приложенията им в оптиката на параболичните огледала. Малко по-късно (около 1609 г.) Кеплер прави важното наблюдение, че орбитите на планетите трябва да се описват по-скоро чрез елипси, отколкото чрез окръжности. Това наблюдение полага основата в по-късната Нютонова гравитационна теория.

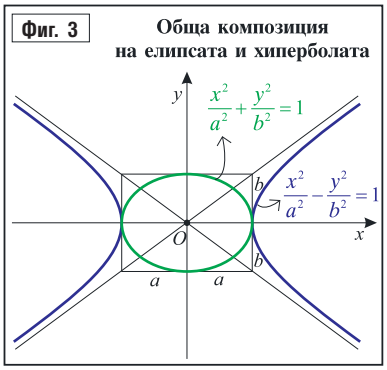
Използването на коничните сечения има съществена роля в развитието на математиката през XVII век. В основата на това е разработената от Рене Декарт аналитична геометрия, която позволява да се опишат коничните сечения чрез познатите ни днес уравнения в правоъгълни координати (**Фиг. 2**). По-нататък задачата за построяване на допирателни към конус в дадена точка е един от основните стимули за изграждането и развитието на диференциалното и интегралното смятане (ДИС).

Този пример за приложение е интересен, тъй като повечето важни постижения в чистата и непорочна математика рядко чакат 1800 години приложението си. Тук ще кажем, че приложението си е заслужавало чакането.

Забелязва се обаче, че с развитието на технологиите все по-силно намалява интервалът между теоретичните постижения и техните приложения. Например бяха нужни само 60 години от развитието на теорията на матриците като част от чистата математика (1860 г.) до прилагането ѝ във физиката, когато Артър Кейли използва матрици за описване на линейни геометрични трансформации; ротации, транслации и подобия. През 1925 г. Вернер Хайзенберг използва матрици като математически инструмент („матрична механика“), необходим в квантовата механика за описание на атомните системи. Бяха необходими 30 години, след като италианските геометри създадоха тензорното смятане през 70-те години на XIX век, за да се стигне до прилагането му като главен математически инструмент в теорията на относителността на Алберт Айнщайн в началото на XX век, и 20 години от развитието в ред по собствените функции на диференциални и интегрални оператори (Давид Хилберт, 1906 – 1910).

СПЕЦИАЛНО ЗА ЕЛИПСАТА И ХИПЕРБОЛАТА

Те може да се интерпретират като двете страни на една монета, защото между тях винаги има един правоъгълник с размери $2a/2b$ (**Фиг. 3**). Размерите (може и параметрите) ***a*** и ***b*** участват активно във формулите на елипсата и хиперболата и от тях зависи формата (в смисъл сплеснатост на елипсата или отвореност на хиперболата) на двете криви. Диагоналите на правоъгълника са т.нар. асимптоти на хиперболата. И накрая, при $a=b=r$ елипсата се превръща в окръжност с радиус *r*.

СПЕЦИАЛНО ЗА ПАРАБОЛАТА

Ако от Земята изстреляме някакво тяло (дори ракета) под някакъв ъгъл (може и 90°), то траекторията на това тяло ще бъде **парабола**. Това категорично е доказано. Същото ще се случи, ако от някакъв движещ се апарат високо над Земята пуснем някакво тяло. Траекторията му отново ще бъде **парабола**. Това се случва с парашутистите. Причината за това поведение на материалните обекти е гравитацията. Изобщо това, което казахме, ще се случи на всяка планета. Конкретно на Луната поради по-слабата гравитация (6 пъти по-слаба от Земята) параболата ще бъде някак си „по-удължена“ и телата ще падат 6 пъти по-далеч от мястото на изстрелването.

Изброените криви, поне от обща култура, трябва да се познават от всеки грамотен човек, защото тяхното приложение е решаващо и разнообразно. И накрая в по-съвременен прочит ще кажем още нещо за окръжността и хиперболата.

Окръжност – тя е синоним на ротация, което ще рече кръгово движение, предаване на движение, реактивни турбини, диференциране на движения, произвеждане на ток, създаване на изкуствена гравитация и какво ли още не.

Хипербола – тази крива, ако се завърти около оста си се получава **хиперболоид**. Това е повърхнина, която приема и усилва сигнали. Използва се също и като отражател на слънчева светлина с цел превръщането ѝ в топлина. Читателят със сигурност е виждал огромните сателитни чинии, които приемат сигнали от Космоса и т.н. Ако все пак поетът разбираше от математика, щеше да възкликне: „Как така от един най-обикновен конус следват толкова важни и интересни неща...?“.